

Značaj povrede glave Elen Vajt

Pokušaj razumijevanja Elen G. Vajt i njenih vizija poprimio je različite oblike. Malo je zanimljivijih od iscrpnog istraživanja dr Molerusa Ku-perusa (Molleurus Couperus), penzionisanog ljekara i osnivačkog urednika časopisa *Spectrum*.

Elen Guld Harmon i njena sestra bliznakinja Elizabet rođene su 26. novembra 1827. u Goramu, Mejn. Njeni roditelji su bili članovi Metodističke episkopalne crkve, kao i njihovo osmoro djece. O Elen i njenoj porodici, Džejms Vajt je napisao:

„Oba roditelja posjeduju veliki stepen fizičke izdržljivosti, a djeca su naslijedila ovaj blagoslov, kao i aktivnost, snagu karaktera i izvršne sposobnosti koje su posebno razvijene kod majke. Kod Elen je i mentalni i fizički razvoj bio brz i energičan. Dok je bila dijete, ona je pokazivala ljubav prema učenju, brzu percepciju i zadržavanje dispozicije, punu nadu, nadu u društvo, odlučnost i upornost.“¹

Takođe je navedeno da su „poštovanje Boga i poštovanje roditeljskog autoriteta rano i čvrsto usađeni; a djeca su vjerno podučavana, i putem propisa i primjera, onim lekcijama poštenja i marljivosti koje su oblikovale karaktere mnogih najplemenitijih radnika svijeta.“ Takve osobine su bile tipične za vrijednosti pobožnih metodističkih porodica iz devetnaestog vijeka.

Kada se porodica Harmon upoznala sa uzbudljivim upozorenjem Vilijama Milera o Hristovom skorom povratku, prihvatili su njegovu poruku s dubokim uvjerenjem, konačno „izašavši“ iz Metodističke crkve 1843.

Sa devet godina Elen je doživjela tešku nesreću za koju je rekla da je uticala na cijeli njen život.

„U društvu sa svojom sestrom bliznakinjom i jednim od naših školskih drugarica, prelazila sam preko puta u gradu Portland, Mejn, kada nas

¹ James White and Ellen G. White. *Life Sketches. Ancestry, Early Life, Christian Experience, and Extensive Labor of Elder James White and His Wife, Mrs. Ellen G. White* (Battle Creek, Michigan: Steam Press of the Seventh-day Adventist Publishing Association, 1888), 122-130 (hereafter cited as *Life Sketches*).

je pratila djevojčica od oko trinaest godina, prijeteći da će nas udariti.... Trčali smo prema kući, ali djevojčica nas je brzo pratila, sa kamenom u ruci. Okrenula sam se da vidim koliko je daleko iza mene, i kako sam se okrenula, udario me kamen. Zaslepljujući ošamućujući osjećaj me nadvladao i pala sam bez svijesti. Kad mi se svijest opet vratila, našla sam se u jednoj trgovini; odjeća mi je bila prekrivena krvlju koja je lila iz nosa, a veliki mlaz krvi bio je na podu. Ljubazni stranac ponudio se da me poveze kući svojim kolima. Ne znajući koliko sam slaba, rekla sam mu da bih veoma uprljala njegova kola mojom krvlju i da mogu otpješačiti kući. Hodala sam samo nekoliko koraka kad mi se zavrtjelo u glavi od nesvjestice. Moja sestra bliznakinja i drugarica su me odnijele kući. Ne sjećam se ničega nakon nesreće. Moja majka kaže da nisam ništa zapažala, već sam ležala u otupljenom stanju. Nisam bila svjesna nesreće, niti sam znala za uzrok svoje bolesti... Bila sam šokirana promjenom mog izgleda. Činilo se da mi je svaka crta lica promijenjena... Pokazalo se da su mi kosti nosa slomljene.“²

Elen navodi da je njen otac bio u Džordžiji kada se nesreća dogodila, a kada se konačno vratio kući nije prepoznao svoju ćerku. Očigledno su ljekari koji su se brinuli o njoj razmišljali da poprave slomljene kosti srebrnim žicama. Ali su se odlučili protiv ovoga, prema Elen, jer je njen oporavak bio malo vjerovatan. Moguće je da su njeni ljekari pokušali da ručno poravnaju slomljene kosti, ali izgleda da o tome nema zapisa. Nakon što se osvijestila, Elen je bila prikovana za krevet nekoliko sedmica i „svela se skoro do kostura“.³ Dvije godine nije mogla da diše na nos.

Sažimajući osnovne činjenice Elenine povrede sa medicinskog stano-
višta, nalazi se sledeće:

1. U devetoj godini Elen je zadobila tupu ozljedu tipa projektila u nazalni dio lica i pala na tlo.
2. Odmah je ostala bez svijesti.
3. Došlo je do jakog i dugotrajnog krvarenja, pa su je odvezli u obližnju radnju.

² Ibid. 131. See also Ellen G. White, *Spiritual Gifts* (1860, reprint, Battle Creek, Michigan: Review and Herald Publishing Association, n.d.), 2:7-9.

³ White and White. *Life Sketches*. 132.

4. Nakon kratkog intervala svijesti ona ponovo postaje nesvjesna; ovo je trajalo oko tri sedmice.
5. Kada je došla k svijesti, nije se sjećala šta se dogodilo.
6. Primijetila je da joj je lice u tom trenutku bilo izrazito deformisano.
7. Nakon što se osvijestila, bila je prikovana za krevet „mnogo sedmica“ i svedena je „skoro na kostur“.

Dio glave gdje je Elen zadobila udar kamena koji je na nju bacila trinaestogodišnja djevojčica značajno je doprinio težini povrede koja je uslijedila. Kamen je udario Elen u nos dok je okrenula glavu da vidi koliko je blizu djevojka koja ju je jurila, i Elen je bez svijesti pala na zemlju. Girdžis je primijetio da je temporalni režanj posebno osjetljiv na ozljede zbog svoje lokacije nisko u lobanji iza očne orbite. Tamo je kost lobanje najtanja i ubodne rane mogu prodrijeti u mozak s relativno malom silom. Lendolt i De Jong su takođe naglasili krhkost i ranjivost temporalnog područja lobanje, jedan od razloga što je rezultirajuća epilepsija temporalnog režnja tako česta.⁴

Kada dođe do povrede glave, prvo postoji opasnost da predmet u pokretu (u Eleninom slučaju kamen) prouzrokuje povredu kože iznad i struktura neposredno ispod nje, kao što su krvni sudovi, nervi i donja kost. Nakon toga slijedi učinak uticaja na sam mozak, koji ponekad uključuje direktno destruktivno djelovanje ako dođe do preloma ili hematoma.

U takozvanoj zatvorenoj ozljedi glave (kao što je Elen navodno zadobila), sila ili udar letećeg objekta kroz njegov efekat ubrzanja (hitac) baca mozak na suprotnu stranu lobanje, uzrokujući difuznu ozljedu mozga. Glava osobe koja je izbačena iz vozila u pokretu, udarivši u deblo, bila bi podložna istoj ozljedi mozga zbog ubrzanja i usporavanja. Rezultirajuća šteta u oba slučaja može biti blaga ili teška, zavisno o jačini udarca. Većina povreda glave u građanskom životu dolazi od takvih zatvorenih povreda glave. Kod ovih ozljeda temporalni režanj je često opsežnije

⁴ M. Girgis. *Neural Substrates of Limbic Epilepsy* (St. Louis: Warren H. Green. 1981),102; H. Landolt, *Die Temporal lappen epilepsie und ihre psychopathologie* (Basel: Karger. 1960),12,15; B. D. De Jong et al., "Craniofacial Injuries," in *Handbook of Clinical Neurology*, ed. P. J. Vinken and G. W. Bruyn (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1975). 23:360-385.

oštećen nego bilo koji drugi dio mozga.

Dugi period nesvijesti koji je uslijedio nakon Elenine povrede glave, te njena kasnija amnezija u vezi sa incidentom, ukazuju na ozbiljnost njene povrede mozga i objašnjavaju zakašnjele rezultate nesreće. Nije uobičajeno da ozljeda glave dovede do kome ili nesvijesti koja traje oko tri sedmice i obično ukazuje na tešku ozljedu mozga. U izvještaju od 105 djece koja su pretrpjela povredu lobanje nakon koje je uslijedio period nesvijesti, samo kod četiri pacijenta to je trajalo duže od dvadeset četiri sata.

Međutim, pacijenti koji su zadobili povrede glave ostali su bez svijesti nakon toga tri sedmice i ipak su preživjeli; ali u takvim slučajevima gotovo uvijek postoje ozbiljne posledice. Kod takvih pacijenata mogu proći sedmice prije nego što oporavak počne, a poboljšanje je sporo, kao što je bilo u Eleninom slučaju. Ovo je povezano s periodom konfuzije i vremenom promjenjivog gubitka pamćenja u vezi sa onim što se dogodilo – period amnezije. Takva amnezija može biti trajna ili se može postepeno poboljšati do različitog stepena. Gubitak pamćenja u periodu dužem od dvanaest sati nakon nesreće često je praćen razvojem epilepsije. Epileptički napadi mogu uslijediti ubrzo nakon nesreće; ili se epilepsija možda neće manifestovati mnogo godina, ponekad čak i dvadeset godina kasnije. Ako se povreda glave dogodi kod djeteta, vremenski interval prije nego što se epilepsija manifestuje vjerovatno će biti duži; i što je interval duži, veća je vjerovatnoća da će epilepsija perzistirati. Rasel smatra da je posttraumatska amnezija koja traje više od nekoliko dana rezultat teškog oštećenja mozga, uključujući moguće kidanje i uvrtnje vlakana u mozgu.⁵

⁵ P. Black et al. "Posttraumatic Syndrome in Children," in *The Late Effects of Head Injury*, ed. A. E. Walker. W.F. Caveness. and M. Critchley (Springfield, Illinois: Thomas, 1969); P. Black and A. van der Zwan, "Late Results from Prolonged Traumatic Unconsciousness," in *The Late Effects of Head Injury*. 138-142. See also J. S. Torg. *Athletic Injuries to the Head. Neck and Face* (Philadelphia: Lea and Febiger, 1982).96-104; J. Hume Adams, "Neuropathology of Head Injuries," in *Handbook of Clinical Neurology*. ed. P. J. Vinken and G. W. Bruyn (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1975). 23:36-51, A. W. Craft, "Mechanisms of Injury," in *Handbook of Clinical Neurology*. 23:448; W. F. Caveness et al., "Natural History of Posttraumatic Epilepsy," in *Advances in Epileptology*, ed- J. A. Wada and J. K. Penry (New York: Raven Press, 1980), 177-182; W. R. Russell, *The Traumatic Amnesias* (London: Oxford University Press, 1971).

Siril B. Kurvil, tadašnji profesor nervnih bolesti na Univerzitetu Loma Linda, i vodeći autoritet za povrede glave, napisao je sledeće 1944. o nekim od posledica povreda glave:

„...nesvijest zbog primjene sile na glavu može trajati u promjenjivom intervalu, a kada je nekomplikovana, to je prilično pouzdan pokazatelj stepena sile koja izaziva reakciju.... Klinička slika prvobitne kome kratkog trajanja nakon ozljede glave s posledičnim lucidnim (ili polulucidnim) intervalom, a zatim ponovno vraćanje u prvobitni period još uvijek često prelazi u komu. Koma je rezultat ‘potresa mozga’. Bolesnik se oporavlja od svog iskustva manje ili više jer uzročna ozljeda obično nije teška (izuzetak: gruba kontuzija sljepoočnog režnja, u kom slučaju dolazi do samo djelimičnog oporavka od duboko komatoznog stanja). Povraćaj u komu nastaje zbog nagomilanog intrakranijalnog krvnog pritiska, akumuliranog ekstrakranijalnog, subduralnog intracerebralnog krvnog ugruška temporalnog režnja, do edema temporalnog režnja, progresivne subduralne akumulacije cerebrosposinalne tekućine ili do progresivnog omekšavanja (i oticanja) mozga nakon arterijske tromboze.“⁶

Kurvil je kasnije izjavio „da je dužina perioda nesvijesti pošten pokazatelj težine potresa mozga.“ On je precizirao da nesvijestica u periodu dužem od šest sati sugerise mogućnost „da mogu biti prisutne grube lezije mozga, kao i prelomi lobanje. Takvi pacijenti mogu preživjeti ili umrijeti, u zavisnosti od težine ovih povezanih simptoma“.⁷

Kurvil je takođe istakao da je povreda temporalnog režnja osnovni uzrok psihomotorne epilepsije (vrsta epilepsije temporalnog režnja).⁸ U seriji od pedeset četiri klinička slučaja psihomotorne epilepsije, otkrio je

⁶ Cyril B. Courville, “The Structural Basis for the Common Traumatic Cerebral Syndromes,” *Bulletin of the Los Angeles Neurological Society* 9 (1944): 17-27.

⁷ Cyril B. Courville, *Commotio Cerebri* (Los Angeles: San Lucas Press, 1953), 91-95. See also *Seventh-day Adventist Encyclopedia*, ed. D. F. Neufeld et al. (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association. 1966), 1406. *Pathology of the Central Nervous System*, 3rd ed. (Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1950). 110-112, 270-273.

⁸ Cyril B. Courville, “Traumatic Lesions of the Temporal Lobe as the Essential Cause of Psychomotor Epilepsy,” in *Temporal Lobe Epilepsy*, ed. Maitland, Baldwin et al. (Springfield, Illinois: Thomas, 1962), 221-239.

da je u trideset sedam posto (dvadeset slučajeva) povreda najvjerovatniji uzrok.⁹ Nakon oporavka od dugotrajne nesvjestice obično dolazi samo do sporog poboljšanja od amnezije (gubitak pamćenja), a samo jedna trećina pacijenata doživljava potpuni oporavak.¹⁰

Dženet je 1975. izjavio da „gubitak svijesti ili čak kratka amnezija nakon ozljede uvijek implicira oštećenje mozga.... Ali ozbiljnost difuznog oštećenja mozga...najbolje se procjenjuje prema trajanju posttraumatske amnezije“. U seriji od 800 slučajeva ozljeda glave koje je proučavao Dženet, oko četrdeset posto onih koji su doživjeli posttraumatsku amneziju od dvadeset četiri sata ili duže, razvilo je kasnu epilepsiju.¹¹ Ako Dženet zaključi da postoji četrdeset posto vjerovatnoće da pacijent razvije epilepsiju nakon ozljede glave koja rezultira nesvjesticom u trajanju od dvadeset četiri sata ili duže, koliko bi bila veća šansa da Elen razvije epilepsiju ako je bila bez svijesti tri sedmice i amnezirana za cijeli incident.

Na osnovu proučavanja kasnijih rezultata povreda glave u oružanim snagama, Kejvnis je sažeo svoje nalaze na sledeći način:

„Posttraumatski sindrom, najčešće posledice [rezultat] koje se razvijaju od kranioocerebralne traume, uopšteno se karakterišu sledećim tegobama: glavobolja, vrtoglavica, nervoza, razdražljivost, oštećenje pamćenja, nemogućnost koncentracije, pretjerani umor, poteškoće sa spavanjem... Ostali atributi uključuju smanjeni osjećaj zdravlja i smanjenu sposobnost zarađivanja sredstava za život.“

Od grupe od 574 pacijenata koji su imali povrede glave, 46 posto je dobilo epileptične napade.¹² Oštećeno pamćenje, nervoza, nemogućnost

⁹ Cyril B. Courville, “Traumatic Intracerebral Hemorrhages,” *Bulletin of the Los Angeles Neurological Society* 27 (1962): 22-38.

¹⁰ A. Bricolo, “Prolonged Post-traumatic Coma,” in *Handbook of Clinical Neurology*, ed. P. J. Vinken and G. W. Bruyn (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1976), 24. De Jong, “Craniofacial Injuries,” in *Handbook of Clinical Neurology*, 23:360-385.

¹¹ B. Jennett, *Epilepsy after Non-missile Head Injuries* (London: Heinemann, 1975), 5-6; idem, in J. Laidlaw and A. Richens, *A Textbook of Epilepsy* (Edinburgh and New York: Churchill, 1976), 33.

¹² W. F. Cavness, “Sequelae of Cranial Injury in the Armed Forces,” in *Handbook of Clinical Neurology*, ed. P. J. Vinken and G. W. Bruyn (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1976), 24:460; J. A. M. Frederiks, “Sequelae of Cranial Injury in the Armed Forces,” in *Handbook of Clinical Neurology* 24:487-499.

koncentracije i pretjerani umor bili su simptomi koje je Elen Vajt imala nekoliko godina nakon povrede glave.¹³ Od svih napadaja kod odraslih koji uključuju „automatizam ponašanja, poremećaje ličnosti i mišljenja i poremećaje vida“, preko 50 posto je možda uzrokovano zahvaćenošću temporalnog režnja.¹⁴

Dženet je u drugoj studiji od 481 slučaja takozvane kasne epilepsije nakon ozljede glave otkrio da se epilepsija temporalnog režnja razvila u devedeset slučajeva. Utvrdio je da je 53 posto pacijenata imalo od jednog do šest napada godišnje, ali je 18 posto imalo više od jednog mjesečno.¹⁵

Epilepsija kao entitet je donekle prepoznata još od vremena starog Egipta, ali je sa Hipokratom (400. p.n.e.) i Galenom (+175. n.e.) počelo da se gomila neko organizovano znanje o ovoj bolesti.

Tokom devetnaestog vijeka napravljena je postepena diferencijacija između nekoliko vrsta epilepsije izvan *grand mal* i *petit mal* tipova, a takve komparativne analize su nastavljene. Hjulings Džekson u Engleskoj je 1888. izvijestio o pedesetak slučajeva epilepsije koji su kao dio svog kompleksa simptoma imali „stanje snova“ ili „intelektualnu auru“ koja je prethodila generalizovanim napadima, ili koja se dogodila bez potpunog napada.¹⁶

Došlo je do stalnog, ali sporog povećanja znanja o povredama mozga i epilepsiji koja je rezultirala tokom ostatka devetnaestog vijeka. Tokom

¹³ Ellen G. White, *Testimonies for the Church* (1868; reprint, Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1948), I:13; White and White, *Life Sketches*. 136; C. Ounsted, “Social and Schooling,” in *Biological Factors in Temporal Lobe Epilepsy*, ed. C. Ounsted, J. Lindsay, and R. Norman (London: Heinemann, 1966), 109-123; A. van der Zwan, “Late Results from Prolonged Traumatic Unconsciousness,” in *The Late Effects of head injury*, ed. A. E. Walker, W. F. Caveness, and M. Critchley (Springfield, Illinois: Thomas, 1969), 138-142.

¹⁴ F. A. Gibbs, “Ictal and Non-ictal Psychiatric Disorders in Temporal Lobe Epilepsy,” *Journal of Nervous and Mental Disease* 113 (1951):523-527.

¹⁵ B. Jennett, *Epilepsy after Blunt Head Injuries* (Springfield, Illinois: Thomas, 1962), 84; idem. “Post-traumatic Epilepsy,” in *Handbook of Clinical Neurology*, ed. P. J. Vinken and G. W. Bruyn (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1976), 24:445-453; idem, in *A Textbook of Epilepsy*, 2nd ed., ed. J. Laidlaw and A. Richens (Edinburgh and New York: Churchill, 1982), 152.

¹⁶ Hughlings Jackson, “On a Particular Variety of Epilepsy,” *Brain* II (1888): 179-207.

dva svjetska rata dogodio se veliki broj povreda glave i mozga. Mnogi od povrijeđenih mogli su se pomno pratiti niz godina, čime se uveliko povećava znanje o kasnim ili odgođenim poslasticama ovih ozljeda. Od slučajeva u kojima su zadobijene projektilne povrede glave (u oba svjetska rata i u Korejskom ratu), više od jedne trećine žrtava razvilo je epilepsiju. Mnoge povrede glave praćene epileptičnim napadima sada su rezultat industrijskih i saobraćajnih nesreća.

S razvojem elektroencefalograma za snimanje električne aktivnosti mozga 1929. godine i poboljšanom rendgenskom vizualizacijom mozga i lobanje (uključujući CAT skeniranje za varijacije u anatomskej strukturi, PET tomografiju koja ukazuje na funkcionalne promjene u preciznim područjima, a nedavno i magnetnu rezonancu [MRI]), omogućena je čvršća osnova za proučavanje i otkrivanje defekta mozga kod abnormalne funkcije – što takođe rezultira progresivno boljim razumijevanjem različitih vrsta epilepsije i drugih cerebralnih poremećaja.

Brojni su uzroci epilepsije, uključujući naslednu predispoziciju, porođajne ozljede, postnatalne ozljede glave, meningitis i druge infekcije, tumore, metaboličke abnormalnosti, vaskularne bolesti i intoksikaciju. Najčešći tip epilepsije je epilepsija temporalnog režnja, a najčešći uzrok je ozljeda glave.

Posttraumatska simptomatologija Elen G. Vajt nakon njene nesreće

Nakon što se Elen Harmon osvijestila, bila je prikovana za krevet nekoliko sedmica. Izgubila je dosta na težini, vjerovatno barem djelimično zbog poteškoće u hranjenju tokom perioda njene produžene kome – u to vrijeme nije bila dostupna oprema za intravensko hranjenje. Međutim, tečnost stavljena u njena usta mogla je biti progutana refleksnim djelovanjem.

Popravljala se vrlo sporo, a „činilo se da joj je zdravlje potpuno narušeno“. Kasnije je Elen mogla pohađati školu, ali malo; i ona navodi da je „bilo skoro nemoguće da učim i zadržim ono što sam naučila.“ Kada je išla u školu, ruka bi joj toliko drhtala da nije mogla napredovati u pisanju; a dok uči ona kaže „slova moje knjige bi bježala, velike kapi znoja bi mi stajale na čelo, a meni bi se vrtjelo u glavi i hvatala me nesvjestica.“ Učiteljica joj je savjetovala da napusti školu dok joj se zdravlje ne popravi,

što je i učinila. Tri godine kasnije, kada je imala dvanaest godina, pokušala je ponovo da ide u školu; ali joj je zdravlje još jednom narušeno i bila je prisiljena da trajno napusti školu. To je Elen uveliko obeshrabrilo. Napisala je:

„Kada sam razmišljala o svojim razočaranim nadama i pomislila da ću doživotno biti invalid, nisam se pomirila sa svojom sudbinom i povremeno sam gundala protiv providenja Božijeg što me je tako mučila.“¹⁷

U drugom izvještaju ona kaže: „Činilo se da sam odsječena od svih prilika za zemaljsku sreću i osuđena na neprestano razočaranje i mučenje.“¹⁸

Simptomi koje doživljavaju pacijenti koji se oporavljaju od teške ozljede glave uključuju glavobolje, vrtoglavicu, depresiju, sporost u razmišljanju i oštećenje koncentracije i pamćenja – sve je to Elen, prema vlastitom iskazu, iskusila. Aunsted je, u svojoj studiji o epilepsiji temporalnog režnja kod djece, zaključio da su „socijalne i školske poteškoće široko rasprostranjene među temporalnim epilepsijama, čak i kada je prisutna normalna inteligencija... Socijalne i školske poteškoće djece s epilepsijom temporalnog režnja su veće nego što se obično misli.“¹⁹

Džejs Vajt je izjavio da je u vrijeme Elenine prve vizije „njeno nervno stanje bilo takvo da nije mogla pisati, i zavisila je o tome da neko sjedi blizu nje za stolom da bi čak i prelio njeno piće iz šolje u tanjir.“²⁰

Elen je, skoro pedeset godina kasnije, razmišljajući u *Review and Heraldu* (25. novembra 1884.) o posledicama svoje nesreće, napisala:

„Posjetila sam... mjesto gdje sam se susrela sa nesrećom koja me je učinila doživotnim invalidom. Ova nesreća, koja je neko vrijeme izgledala tako gorka i koju je bilo tako teško podnijeti, pokazala se kao prikriveni blagoslov. Okrutni udarac koji je uništio zemaljske radosti bio je način da

¹⁷ E. G. White, *Testimonies for the Church*, 13.

¹⁸ White and White. *Life Sketches*, 136.

¹⁹ Van der Zwan, “Late Results from Prolonged Traumatic Unconsciousness,” in *The Late Effects of Head Injury* 138-142; Ounsted, “Social and Schooling,” in *Biological Factors in Temporal Lobe Epilepsy*, 109-123.

²⁰ James White, “Life Incidents, In Connection with the Great Advent Movement” 272-273, in F. D. Nichol, *Ellen G. White and Her Critics* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1951). 53.

okrenem moje oči prema nebu.“

Godine 1841. Elen je prisustvovala nizu predavanja Vilijama Milera, ali se osjećala nespremnom da je Bog prihvati zbog nedostatka posvećenja. Elen navodi da se „skrasila u melanholičnom stanju koje je preraslo u očaj“. ²¹ Ostala je u ovom stanju tri nedjelje i u potpunom beznađu padala bi na lice:

„Mislila sam da će sudbina osuđenog grešnika biti moja.... Mnogo puta mi se javila želja da se nikad nisam rodila. Potpuni mrak se spustio na mene i činilo se da nema izlaza iz sjene.... Od tada sam mislila da su mnoge zatvorenike ludnica tamo dovela iskustva slična mom.“ ²²

U to vrijeme, i u ovom stanju uma, Elen je imala značajan san koji je vjerovatno bio prvi od njenih brojnih zabilježenih vizionarskih iskustava. U ovom snu je vidjela hram poduprt velikim stubom za koji je bilo vezano jagnje koje je krvarilo. Strah je obuzeo Elen dok je bila blizu jagnjeta, i osjetila je stid kada je vidjela da mora da prizna svoje grijeh pred onima koji su to već učinili i koji su izgledali srećni i očekivali radostan događaj. Tada se oglasila truba, zgrada se zatrese, a sveci su trijumfalno uzvikivali. Hram je tada zasjao strašnim sjajem, praćen strašnom tamom u kojoj se Elen našla sama. Napisala je: „Užas mog uma se ne može opisati. Probuđila sam se, i prošlo je neko vrijeme prije nego što sam uspjela uvjeriti sebe da to nije stvarnost. Sigurno, pomislila sam, moja je propast određena.“ ²³

Ubrzo nakon toga usnila je još jedan san u kojem je mislila da sjedi u dubokom očaju kada ju je „osoba lijepog oblika i lica“ upitala da li želi vidjeti Isusa, i ako želi, da ga slijedi. Odveli su je do strmih stepenica i rekli su joj da drži oči uprte prema gore; jer ako bi pogledala dolje, zavrtnjelo bi joj se u glavi i pala bi. Vidjela je da su neki zaista pali na putu. Tada je ugledala Isusa i „pokušala se zaštititi od njegovog prodornog pogleda.“ Ali Isus je položio svoju ruku na njenu glavu i rekao: „Ne boj se.“ Elen je pala ničice pred njegove noge i vidjela prizore slave i ljepote, dok joj se Isus smješкао. Vodič ju je zatim vratio do stepenica, dajući joj

²¹ *Life Sketches*, 153. See also E. G. White, *Spiritual Gifts* 2:15-16.

²² E. G. White, *Testimonies for the Church* 1:25-27.

²³ *Ibid*, 28-29; idem, *Spiritual Gifts* 2:16-18.

zelenu vrpцу kojom će doći u kontakt s Isusom kada to bude htjela.²⁴

Određene karakteristike ove vizije sugerišu da je možda riječ o napadu temporalnog režnja. Prvo, treba zapamtiti okolnosti. Elen je bila o-beshrabrena, osjećajući da nije spremna da je Hrist prihvati zbog nedostatka posvećenja, i u dubokom očaju. Njen san je vjerovatno bio uslovljen njenim emocionalnim stanjem i specifičnim problemima koji su je mučili. Osjetila je strah u snu kada je prišla jagnjetu, a kasnije je vidjela strašnu svjetlost, a zatim i strašnu tamu koja je uslijedila, u kojoj je bila sama. Sve ovo (strah, jaka svjetlost i tama) se često doživljavaju u sljepoočnim režnjevima, kao što je bilo u mnogim Eleninim vizijama.²⁵

U svom drugom zabilježenom snu (1842.) rečeno joj je da drži oči uprte prema gore. Isus ju je pogledao prodornim pogledom, ali joj je onda rekao: „Ne boj se.“ Očigledno je da je strah bio dio i ovog iskustva, a njene oči su bile uprte prema gore – što su oboje tipični faktori epileptičkih napadaja temporalnog režnja.²⁶

Postoje očigledne sličnosti između ovog sna i mnogo duže vizije koju je doživjela u decembru 1844. Ubrzo nakon svog drugog sna (spomenutog u prethodnom pasusu), Elen je imala još jedno iskustvo dok je učestvovala na molitvenom sastanku:

„Dok sam se molila... sve je bilo isključeno od mene osim Isusa i slave, i nisam znala ništa o tome šta se dešava oko mene. Dugo sam ostala u ovom stanju, a kada sam shvatila šta je oko mene, sve je izgledalo veličanstveno i novo, kao da se smiješi i slavi Boga.“

U izvještaju u *Ranim spisima* dodala je: „Talas za talasom slave me preplavljivao, sve dok mi se tijelo nije ukočilo.“²⁷ Čini se da je ovo njeno treće zabilježeno vizionarsko iskustvo. Elen je učestvovala u razočaranju mileritskih adventista, kada se Isus nije vratio u proljeće 1843. godine, i u još većem razočaranju 22. oktobra 1844. godine, kada se ponovo nije

²⁴ E. G. White, *Testimonies for the Church* 1:25-27; idem. *Spiritual Gifts* 2:19.

²⁵ Ellen G. White, *Early Writings*, (I 85 1; reprint, Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1945), 12, 78-8 1; D. D. Daly, “Ictal Clinical Manifestations of Complex Partial Seizures” – in *Advances in Neurology* ed. J. K. Penry and D. D. Daly (New York: Raven Press, 1975), 11:57-80.

²⁶ E. G. White, *Early Writings*, 79-80.

²⁷ Ibid., 12.

pojavio.

Bilo je to u decembru 1844. godine kada je Elen doživjela viziju dok je klečala u molitvi zajedno sa četiri druge žene u domu jednog prijatelja. U ovoj viziji vidjela je putovanje 144.000 svetaca na uskom vijugavom putu: neki su pali u mračni i opaki svijet ispod. Zatim je uslijedila izjava koja je izazvala značajne kontroverze u njenoj crkvi:

„Bilo im je isto tako nemoguće ponovo izaći na put i otići u grad, kao i svom zlom svijetu koji je Bog odbacio. Padali su cijelim putem jedan za drugim, sve dok nismo čuli Božji glas kao mnoge vode, koji nam je dao dan i čas Isusovog dolaska.“

Zajedno sa većinom male grupe koja je kasnije formirala Crkvu adventista sedmog dana, vjerovala je nekoliko godina nakon 22. oktobra 1844. da je vrijeme probe zatvoreno.²⁸

Sedmicu kasnije, Elen je doživjela još jednu viziju u kojoj je vidjela iskušenja i suprotnosti kroz koje će proći u svom radu povezivanja svojih vizija s drugima. Nakon toga je ponovo ušla u period očaja jer nije imala sredstava da se izdržava u takvoj službi; ona je „poželjela smrt“.

Tokom molitve u domu njenog oca sa prijateljima, iznenada je osjetila kao da ju je vatrena lopta pogodila preko srca; pala je na pod i čula sveto biće kako govori: „Obznani drugima ono što sam ti otkrio.“²⁹ Nakon toga, Elen Harmon je bila vjerna viziji i postala je sve aktivnija u razgovoru s malim grupama onih koji su povjerovali u drugu adventnu poruku o Hristovom skorom povratku. Dana 30. avgusta 1846. udala se za starješinu Džejmsa Vajta, s kojim je tada radila za raštrkana adventistička društva. Pisanje, objavljivanje i putovanja postali su način života za Vajtove.

Elen je nastavila da ima mnogo takozvanih „otvorenih vizija“ tokom budnih sati u periodu od 1844. do 1884. godine; nakon toga je imala prvenstveno proročke snove, ili noćne vizije, sve do svoje smrti 3. marta

²⁸ “Letter from Sister Harmon,” *The Day Star*, 24 Jan. 1846, pp. 31-32; James White, *A Word to the Little Flock* (pamphlet), 1847; Ellen Harmon, *To the Remnant Scattered Abroad* (broadside), April 6, 1846; Ellen G. White, *Selected Messages from the Writings of Ellen G. White* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1958), 2:63.

²⁹ Ellen G. White, *Life Sketches of Ellen G. White* (1848; reprint, Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1915), 69-71.

1915. Nemoguće je, naravno, dobiti tačan prikaz ukupnog broja vizionarskih iskustava koje je imala Elen Vajt, ali Džejms Vajt je tvrdio da je do 1868. godine doživjela između 100 i 200 vizija.³⁰ Između 1868. i 1884. nabrojano je još osamdesetak dodatnih vizija; i skoro šezdeset proročkih snova nakon 1884. navedeno je u *Sveobuhvatnom indeksu spisa Elen G. Vajt*, pored četrdeset osam koji su klasifikovani kao nesigurni datum. Artur Vajt je izjavio da „nije sačuvan potpuni zapis o svim vizijama koje su date Elen Harmon u sedmicama i mjesecima nakon prvog otkrivenja. Savremeni dokumenti ukazuju na to da su otkrivenja tih ranih dana bila česta.³¹ Iz svega ovoga izgleda da je Elen imala najmanje 400 životnih vizionarskih iskustava, a možda i mnogo više.

Kako se Elen Harmon uvjerila da vizionarska iskustva i snovi koje je imala dolaze direktno od Boga? Prvo je, vjerovatno, bila priroda onoga što je vidjela – scene raja u kojima je razgovarala sa anđelima, razgovarala sa Hristom i vidjela Boga. Vjerovala je da prima važne poruke i upozorenja s neba. Možda je presudniji u početku bio uticaj onih koji su joj bili bliski, koji su vjerovali da su njena iskustva ili transevi djelo Božje. Nakon svog drugog sna 1841. povjerila je svojoj majci borbe kroz koje je prolazila. Njena majka je bila saosjećajna i ohrabrila ju je da posjeti starješinu Stokmana. Elen bilježi:

„Kada je čuo moju priču, s ljubavlju mi je stavio ruke na glavu, govoreći sa suzama u očima: ‘Elen, ti si samo dijete. Tvoje nesvakidašnje iskustvo je za nekog od tvojih nježnih godina. Isus te sigurno priprema za neko posebno djelo’.³²

Elenina prva javna molitva za nju je bila toliko emocionalno iskustvo da je izgubila svijest o tome šta se dešava oko nje.

„Kada sam bila oborena, neki od prisutnih su se silno uzbunili i spremali se da trče po ljekara, misleći da me je napala neka iznenadna i opasna slabost; ali majka im je rekla da me puste na miru, jer je njoj, ali i ostalim

³⁰ D. F. Neufeld, *Seventh-day Adventist Encyclopedia* 1380-1381.

³¹ *Comprehensive Index to the Writings of Ellen G. White* (Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1963), 3:2978-2984; Arthur L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1969), 29.

³² J. White and E. G. White, *Life Sketches*, 157-158.

iskusnim hrišćanima, bilo jasno da me je oborila čudesna sila Božja.“³³

Elen je bila duboko impresionirana religioznim i emocionalnim uzbuđenjem svoje lokalne metodističke skupštine, uključujući „pogubljenje“ (padanje) u duhu, trans i nesvjesticu.³⁴ Potporu za svoje vjerovanje u božansko porijeklo svojih vizija našla je i od Džejsma Vajta i Džozefa Bejtsa.³⁵ Sredinom devetnaestog vijeka, bilo je i drugih u adventističkoj vjerskoj zajednici koji su tvrdili ili su bili prepoznati da imaju vizije od Boga. Elen spominje nekoliko njih u autobiografskim bilješkama.³⁶

Nema sumnje da je Elen Vajt tvrdila, i bez sumnje je čvrsto vjerovala, da je primala vizije i poruke direktno od Boga. Danas se neko može zapitati zašto je Elen Vajt bila tako lako prihvaćena od strane drugih kao proročica. Tokom tog perioda istorije, proroci i proročice su bili prilično česti i u Engleskoj i u Americi. U to vrijeme Džozef Smit je prihvaćen kao prorok, a mormonski misionari su tvrdili da njihova crkva ima „duh proroštva“. Meri Bejker Edi, takođe savremenica Elen Vajt, postala je osnivač i duhovni vođa Hrišćanskih naučnika. Billington je istakao da su između 1830. i 1850. godine „žene propovjednice bile popularne. Vizije i trans bili su lako prihvaćeni.“³⁷

Artur Vajt, Elenin unuk, slaže se da su fizičke manifestacije Eleninih vizionarskih iskustava – neobične i neobjašnjive kakve su bile toj generaciji – doprinijele njihovom prihvatanju kao natprirodnog porijekla. „Sam način na koji su vizije date bio je jedan jak dokaz, među mnogima, koji je riješio stvar u glavama većine očevidaca.“³⁸

Postojao je period na početku službe Elen Vajt u kojem je njeno prihvatanje bilo prilično probne prirode; na nju se sigurno nije gledalo kao na autoritet. Godine 1851. Džejsm Vajt je napisao u *Review and Herald*

³³ E. G. White, *Life Sketches of Ellen G. White*. 38.

³⁴ J. White and E. G. White, *Life Sketches*, 139-140; E.G. White, *Spiritual Gifts* (Battle Creek, Michigan: James White, 1858), 2:28-29.

³⁵ James White, *A Word to the Little Flock* (May 1847; facsimile reproduction, Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1958), 13.

³⁶ E. G. White, *Selected Messages* 2:72-1 00.

³⁷ Louis Billington, “Popular Religion and Social Reforms, Revivalism and Teetotalism, 1830-1850,” *Journal of Religious History* 10 (1979): 266-293.

³⁸ A. L. White. *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 7.

(21. aprila 1851.):

„Svaki hrišćanin je, dakle, dužan uzeti Bibliju kao savršeno pravilo vjere i dužnosti.... On nije slobodan da se okrene od njih [Svetog pisma] da bi naučio svoju dužnost kroz bilo koji od darova. Kažemo da istog trenutka kada to učini, on stavlja darove na pogrešno mjesto i zauzima izuzetno opasan položaj.“

U istom broju *Revije* dodao je:

„Božja Riječ je vječna stijena. Na njoj možemo stajati s povjerenjem u svako doba. Iako Gospod daje snove, osmišljene uopšteno za pojedince koji ih imaju, da ih utješe, ispravljaju ili da ih poučavaju u ekstremnim iskušenjima ili opasnostima, ipak je pretpostaviti da on planira da vodi opšte dužnosti putem snova, nebiblijsko i vrlo opasno.“

Četiri godine kasnije Džejms Vajt je napisao sledeće:

„Postoji klasa ljudi koji su odlučni da *Revija* i njeni urednici pogled gde Vajt učine testom doktrine i hrišćanskog zajedništva... Kakve veze *Revija* ima sa pogledima gospođe V.? Sva osjećanja objavljena u njenim kolumnama su izvučena iz Svetog pisma. Nijedan pisac *Revije* ih nikada nije nazvao autoritetom za bilo koju tačku.“³⁹

Dvadeset osam godina kasnije (1883.), starješina Dž.I. Batler, tadašnji predsjednik Generalne konferencije adventista sedmog dana, napisao je sledeće:

„Naši neprijatelji se jako trude da učinimo da vizije postanu testom zajedništva. Bilo bi najapsurdnije i nemoguće to učiniti, čak i kada bismo to uradili. S ljudima u svim djelovima svijeta koji prihvataju naše stavove koji nikada nisu vidjeli sestru Vajt ili čuli za nju, kako bismo ih mogli učiniti testom zajedništva?.... Oni tvrde da među nama nema mnogo onih koji još uvijek ne vjeruju u našu crkvu. Oni su tvrdili da starješine Smit, Kenrajt i Gejdz nisu vjerovali u vizije, a ipak su svi članovi naših crkava, a jedan od njih ima vrlo važne službe... Ne, mi ne činimo vizije testom.“⁴⁰

Nil Vilson, raniji predsjednik Generalne konferencije adventista sedmog dana, izrazio je u osnovi isti stav u jednom intervjuu.

³⁹ *Review and Herald*, 16 Oct 1855.

⁴⁰ G. I. Butler, *Review and Herald*, 14 Aug. 1883, 60:12.

„Kada dođemo do toga da li treba vjerovati u Elen Vajt, u jednom ili drugom stepenu, ili prihvatiti njene vizije kao stvarne, ili jednostavno imaginaciju ili ponavljanje onoga što je neko drugi rekao – da treba vjerovati da su te stvari bile stvarne vizije da bismo bili adventista sedmog dana ili da bismo doživjeli spasenje – ova crkva nikada nije zauzela ovu poziciju. Nadam se i da nikad neće. To bi bilo veliko kršenje tog dara Božjeg datog crkvi. On nikada uopšte nije namijenjen za tu svrhu.“⁴¹

Kako je vrijeme odmicalo, Elen Vajt je sve više prihvatana u crkvi adventista sedmog dana kao osoba sa autoritetom; i njen uticaj je postao uticaj pravog proroka, iako je ona sama odbijala da se tako nazove – preferirajući titulu „Gospodnji glasnik“. Vjerovala je da njen rad uključuje „mnogo više od onoga što riječ ‘prorok’ označava.“⁴²

Ono što je zaista vjerovala o važnosti i božanskoj uključenosti u njen rad jasno je iz sledećih izjava:

„Svjedočanstva su od Duha Božjeg, ili od đavola. Ustrojavajući se protiv Božjih slugu, činite djelo ili za Boga ili za đavola.“⁴³

„Ako nastojite da odbacite Božji savjet kako bi vama odgovaralo, ako umanjite povjerenje Božjeg naroda u svjedočanstva koja im je poslao, vi se bunite protiv Boga jednako sigurno kao što su bili Korej, Datan i Abiram.... U ovim pismima koja pišem, u svjedočanstvima koja nosim, ja vam predstavljam ono što vam je Gospod iznio. Ne pišem nijedan članak u novinama izražavajući samo svoje ideje. Oni su ono što je Bog otvorio preda mnom u viziji – dragocjeni zraci svjetlosti koji sijaju sa prijestola. To je tačno za članke u našim novinama i u mnogim tomovima mojih knjiga.“⁴⁴

Zašto je Elen došla do ovih zaključaka o prirodi i značaju svog rada? Možda je to bio postepen proces, prvenstveno zbog uticaja i pritiska svih onih oko nje koji su vjerovali da njena vizionarska iskustva moraju biti

⁴¹ *P.U.C- Campus Chronicle*, 27 May 1982.

⁴² E. G. White, *Selected Messages* 1:32.

⁴³ E. G. White, *Testimonies for the Church* 4 (1876):230 (reprint Oakland, California: Pacific Press Publishing Association, 1948).

⁴⁴ *Ibid.* 5:66-67; idem, *Selected Messages* 1:29. *Review and Herald*, 20 Jan. 1903; Ellen G. White, *Colporteur Ministry* (Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1953). 125.

natprirodnog, božanskog porijekla. Ovaj proces je započeo s njenim prvim snovima i nastavio se do posljednje vizije. Sasvim je razumljivo da je Elen postala potpuno uvjerena da su svi ovi snovi i vizije bili direktna, božanska otkrivenja, tako da je konačno mogla reći (i vjerovati): „U davna vremena Bog je govorio ljudima ustima proroka i apostola. Ovih dana On im govori Svjedočanstvima svoga Duha.“⁴⁵

Međutim, tokom Elenina života bilo je onih koji su dovodili u pitanje božansko porijeklo njenih vizija. Džejms Vajt je 1847. objavio pismo „voljenog brata“ u vezi sa Eleninim vizijama.

„Ne mogu podržati vizije sestre Elen kao božansko nadahnuće, kao što vi i ona mislite da jesu; ipak ne sumnjam ni u najmanju nijansu nepoštenja ni u jednom od vas po ovom pitanju.... Mislim da ono što ona i vi smatrate vizijama od Gospoda, predstavljaju samo religiozna sanjarenja, u kojima njena mašta teče bez kontrole nad temama za koje je ona tako duboko zaokupljena. Dok je uronjena u ove sanjarije, ona je izgubljena za sve oko sebe. Sanjarenja su od dvije vrste, grešna i religiozna. Njena su ova potonja.“⁴⁶

Drugi sugerišu mentalne ili fizičke uzroke. Elen spominje mesmerizam (oblik hipnoze) kao uzrok ili objašnjenje njenih vizija. Ta mogućnost joj je čak i nagovijestena.⁴⁷

Drugo objašnjenje za njene vizije bila je histerija, a ovaj prijedlog se ponavljao cijeli njen život. Zanimljivo je da je Elen dijagnosticirala da jedna od njenih saboraca pati od histerije. Napisala je:

„Draga sestro F., imaš bolesnu maštu... Nanosiš pozitivnu povredu, ne samo sebi, već i ostalim članovima svoje porodice, a posebno tvojoj majci... Njen um postaje neuravnotežen zbog čestih napada histerije kojima je primorana da svjedoči.“⁴⁸

Bilo je ranih kolega s Elen i Džejmsom koji su odbacili natprirodno porijeklo Eleninih vizija. Među njima je bio Ajzek Velkam, kojeg je krstio

⁴⁵ E. G. White, *Testimonies for the Church* 4:147-148.

⁴⁶ J. White. *A Word to the Little Flock*. 22.

⁴⁷ E. G- White, *Early Writings of Mrs. White* (1882; reprint, Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association. 1925). 22.

⁴⁸ E. G. White, *Testimonies for the Church* 5:3 10.

Džejms Vajt 1844. godine i koji je bio aktivan u Drugom adventskom pokretu. Napisao je:

„Elen G. Harmon... bila je čudno vježbana tijelom i umom... padajući na pod... (sjećamo se da smo je dvaput uhvatili da bi je spasili da ne padne na pod)... na sastancima je govorila velikom žestinom i brzinom sve do padanja, kada su joj se, kako je tvrdila, pokazivali divni pogledi na nebo i ono što se tamo odvijalo. Ona je tvrdila da je vidjela kako je Hrist napustio svoju posredničku službu i preuzeo sudijsku, zatvorio vrata milosti i brisao imena iz knjige života... Vidjeli smo je u Polandu, Portlandu, Topšemu i Brunsviku na početku ove karijere, i često smo je čuli kako govori, i nekoliko puta smo je vidjeli kako pada, i čuli je kako priča o čudima za koja je rekla da joj je njen nebeski Otac dozvolio da vidi. Njeni natprirodni ili abnormalni pogledi nisu lako shvaćeni kao vizije, već kao duhovni pogledi nevidljivih stvari koji su bili prilično uobičajeni među metodistima... Ove vizije su bile samo odjeci starješine [Džozefa] Tarnera i propovijedanja drugih, a mi ih smatramo proizvodom preuzbuđene mašte njenog uma, a ne činjenicama.“⁴⁹

Džekob Brinkerhof i njegov brat V.H. Brinkerhof (kojeg je zaređio Džejms Vajt) bili su aktivni u radu crkve adventista sedmog dana u periodu 1860-65. Džekob je 1884. napisao:

„Gospođa Vajt je među njima na visokom ugledu kao vođa... dijelom zbog svoje tvrdnje o božanskom nadahnuću. Ubrzo nakon razočaranja 1844. godine, imala je ono što se zove njezina prva vizija. To su, bez sumnje, bila vremena iskušenja za vjeru naroda Adventa; i bila je vrlo mlada u to vrijeme, i vrlo lošeg zdravlja.... U uzbuđenju tog vremena, i dok je bila u njenom slabom stanju tijela, u transu, u kojem je um i dalje aktivan, i formira koncepcije iz unaprijed stvorenih mišljenja, iz uzbuđenja te prilike, ili iz okolnih prilika. U to vrijeme iskustvo ljudi Adventa je bilo tema među njima, a u njejoj viziji ili transu njen um je išao naprijed na istu temu kao prirodnu posledicu... Ne čudimo se što su njene vizije smatrane od nje i od onih s kojima se bila udružila kao otkrivenja od Gospoda. Takvi

⁴⁹ Isaac Wellcome, *History of the Second Advent Message* (Yarmouth, Maine: Advent Christian Publication Society, 1874); Jacob Brinkerhoff, *The Seventh-day Adventists and Mrs. White's Visions* (Marion, Iowa: Advent and Sabbath Advocate, 1884), 4-6.

fenomeni u prirodi se ne događaju često; i u vrijeme kada su se razni fanatizmi pripisivali djelu Božjem, nije iznenađujuće što se ovo zbivalo. Budući da je potpuno zaokupljena svojim religioznim pogledima i iskustvima, njen um bi, dok je bio u stanju transa, funkcionisao u istom pravcu dok je bila u stanju bezosjećajnosti. Trans je stanje bezosjećajnosti; katelepsija; ekstaza... Oni koji su uopšte upoznati sa istorijom vizija gospođe Vajt pročitali su da je glavna tvrdnja za njeno božansko nadahnuće da je ona savršeno neosjetljiva; ali to samo potvrđuje stav koji zauzimamo da ih proizvodi samo nezdravo i neprirodno stanje njenog tijela i uma.⁵⁰

Gotovo da glasi kao da će Brinkerhof to nazvati epilepsijom temporalnog režnja. Ali se zaustavio na tome; termin još nije bio skovan. Malo kasnije u svom radu on dodaje: „Oni previđaju činjenicu da one (vizije) možda nisu nadahnute ni Bogom ni Sotonom, već mogu biti samo ljudske, ili iz njenog vlastitog uma, što smatramo istinitim u pogledu njihovog izvora.“

Dadli Kenrajt je 1887. godine naveo njenu povredu glave kao uzrok njenih vizija:

„U dobi od devet godina zadobila je užasan udarac u lice, koji joj je slomio nos i umalo je ubio. Bila je bez svijesti tri sedmice. Ovaj šok za njen nervni sistem bio je pravi uzrok svih vizija koje je kasnije imala.“⁵¹

Godine 1919. izričito je predložio epilepsiju kao uzrok. Značajno je da su sve simptomatske dijagnoze primijenjene tokom njenog života na njena vizionarska iskustva pokrivene tada nepoznatim entitetom epilepsije temporalnog režnja.

Dr Vilijam Sadler, koji je dobro poznao Elen Vajt, napisao je 1912. godine:

„Nije neuobičajeno da osobe u kateleptičkom transu zamišljaju sebe kako putuju u druge svjetove. U stvari, divni izvještaji o njihovim iskustvima, koje pišu nakon završetka ovih kateleptičkih napada, toliko su

⁵⁰ Dudley M. Canright, “Mrs. E. G. White and Her Revelations,” Michigan Christian Advocate. 8 Oct. 1887; idem, “Mrs. E. G. White and Her Revelations”; Wellcome, History of the Second Advent Message; Brinkerhoff. The Seventh-day Adventists and Mrs. White’s Visions, 4-6.

⁵¹ D. M. Canright, *Life of Mrs. E. G. White* (Cincinnati, 1919), 170-188.

jedinstveni i čudesni da služe kao osnova za osnivanje novih sekti, kultova i religija.... Zanimljivo je proučavanje u psihologiji i zapažanje da ovi medijumi u transu uvijek vide vizije u skladu sa s njihovim teološkim vjerovanjima... Gotovo sve te žrtve transeva i nervne katalepsije, prije ili kasnije počnu vjerovati da su Božji glasnici i proroci neba i bez sumnje je većina njih iskrena u tom vjerovanju. Ne razumijući fiziologiju i psihologiju svojih nevolja, oni iskreno počinju da gledaju na svoja naročita mentalna iskustva kao na nešto natprirodno, dok njihovi sledbenici slijepo vjeruju svemu što oni uče zbog pretpostavljenog božanskog karaktera ovih takozvanih otkrivenja.“⁵²

Sadler je 1906. godine napisao Eleni pismo od devet stranica kao odgovor na njen poziv da svako ko ima „zbunjenosti i bolne stvari na umu u vezi sa svjedočanstvima koja sam dala, da navede koje su njihove primjedbe i kritike.“⁵³ Artur L. Vajt je objavio odlomke iz Sadlerovog dugačkog pisma, navodeći pitanja koja je Sadler postavio.

Dr Gregori Holms i dr Delbert Hoder predstavili su rad pod naslovom „Elen G. Vajt i crkva adventista sedmog dana: vizije ili djelimični kompleksni napadi?“ na sastanku Američke akademije za neurologiju u Torontu u maju 1981. Rad je sažet u časopisu *Journal of Neurology* na sledeći način:

„Crkva Adventista sedmog dana rođena je u periodu nakon ‘Velikog razočaranja’ 1844. Glavna figura u formiranju ove velike protestantske denominacije bila je Elen G. Vajt. Njenih 100.000 stranica spisa je drugo posle Biblije u određivanju crkvene doktrine za milione članova po svijetu. Elen Vajt je smatrana ‘Božjim prorokom’ koji je primio instrukcije i vođstvo kroz natprirodne vizije koje i dalje pružaju dokaze većini adventista o njenom božanskom nadahnuću.

U dobi od 9 godina Elen Vajt je zadobila tešku povredu glave. Nakon

⁵² William S. Sadler, *The Physiology of Faith and Fear* (Chicago: A. C. McClurg and Company, 1912), 461-462. See also idem, *The Mind at Mischief* (New York and London: Funk and Wagnalls, 1929). 382.

⁵³ Ellen G. White, Letter 120 (1906), in Arthur L. White, *The Later Elmshaven Years* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1982), 90-95; Arthur L. White. *The Early Elmshaven Years* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1981), 349.

oporavka njena ličnost se promijenila i postala je introspektivna, ekstremno moralistička i religiozna, i razvila se u plodnog čitaoca i pisca. Sa 17 godina Elen Vajt je imala svoju prvu ‘čaroliju’ koju je ona tumačila kao ‘viziju’. Te vizije su karakterisale povremene aure, izmijenjeno stanje svijesti sa očima koje su zurile ili kolutale, opšti automatizmi, očuvanje govora, vizuelne i slušne halucinacije, te letargija nakon vizije i amnezija za događaje koji se dešavaju tokom vizije.

Na osnovu istorije traume glave, promjena ličnosti i opisa vizija, predlažemo da je Elen Vajt imala parcijalne kompleksne napade.⁵⁴

Dokument je takođe objavljen u *Toronto Staru* 23. maja 1981., a jednu verziju je objavio Hoder u *Evangelici*, novembra 1981.

Parcijalni kompleksni napadi tipični su za jedan oblik epilepsije, koji uključuje limbički sistem mozga, uključujući temporalne režnjeve. Nekada je većina ljudi vjerovala da epilepsija znači grčeve mišića i konvulzije s vjerovatnom pjenom na ustima i griženjem jezika. Ova vrsta epilepsije se zaista javlja, ali postoje i druge vrste epilepsije. Svi oblici epilepsije nastaju zbog oštećenja nervnih ćelija u mozgu. Takvo oštećenje može uzrokovati abnormalne reakcije u mišićnoj aktivnosti u velikim djelovima tijela, ali postoje mnogi drugi sistemi i funkcije koje mogu biti pogođene, posebno kod epilepsije temporalnog režnja. To uključuje endokrine funkcije, broj otkucaja srca, disanje, svijest, misli, pamćenje, snove, govor, pisanje, raspoloženje, ponašanje, temperament, seksualnost i drugo.

Specifični simptomi koje će se manifestovati kod epileptičnog bolesnika zavise o lokaciji oštećenih neurona (uključujući i koju polovinu mozga), ozbiljnosti i opsegu oštećenja zahvaćenih nervnih ćelija i na koje druge udaljene neurone utiče oštećenje primarnog fokusa u mozgu. Simptomi koji su rezultat prvobitnog oštećenja mozga možda neće postati očigledni godinama.⁵⁵ Ovo kašnjenje može biti uzrokovano konačnim efektima produženog procesa promjena tkiva nakon ozljede mozga.

⁵⁴ Gregory Holmes and Delbert Hodder, “Ellen G. White and the Seventh-day Adventist Church: Visions or Partial Complex Seizures?” *Journal of Neurology* 3 1, no. 4 pt. 2 (1981):160-161.

⁵⁵ O. J. Andy et al., “Frontal Lobe Lesions and Behavior,” *Southern Medical Journal* 74 (1981): 968-972.

Kurvil⁵⁶ citira Erla i druge koji izvještavaju da je u 31,2 posto kliničkih slučajeva psihomotorne epilepsije postojala istorija postnazalne kraniocebralne ozljede. Gomez,⁵⁷ koji je analizirao 3.636 slučajeva epilepsije temporalnog reznja, uspio je utvrditi etiologiju [uzrok] kod 64 posto pacijenata. Od toga je povreda bila uzrok u 38 posto slučajeva.

Epileptični napadi se javljaju periodično, ali njihova učestalost može značajno varirati. Napadi takođe mogu biti izazvani unutrašnjim i vanjskim faktorima, kao što su anksioznost, depresija, umor i san; a kod nekih vrsta epilepsije moguće je da pacijenti izazovu napad hiperventilacijom (namjerno ili tokom stresa), treptanjem na jakom svjetlu, slušanjem iznenadnog glasnog zvuka, pritiskom na karotidne arterije na vratu, pa čak i kod nekih osoba čitanjem. Neki pacijenti mogu imati predosjećaj da dolazi do napadaja, a ponekad je moguće da pacijent prekine napad. Elen je bila u stanju da se odupre dolasku vizije barem jednom i nije mogla govoriti nakon toga skoro dvadeset četiri sata.⁵⁸

Elen nije bila svjesna svog okruženja tokom vizije i kasnije je bila amnezična o tome šta se dešavalo oko nje tokom vizije; ipak se mogla prisjetiti onoga što je vidjela i doživjela u samoj viziji. Ovo je tipično za parcijalni kompleksni napad kod epilepsije temporalnog reznja.

Tvrdilo se da Elen nije disala tokom svojih vizija; ipak nikada nije postala cijanotična. (Ali ona je često govorila dok je bila u viziji – aktivnost za koju joj je bio potreban vazduh.) Džordž I. Batler je 1874. to podržao kada je rekao da njeno „lice zadržava prirodnu boju, a krv cirkuliše kao i obično“. U detaljnijim izvještajima o Eleninim vizijama, zapaženo je da je, kada je izašla iz vizije, doživjela „duboki udah, nakon kojeg je za otprilike minut uslijedio još jedan, i vrlo brzo je nastavljeno prirodno disanje“. Elenino disanje je možda bilo gotovo neprimjetno. Zbog smanjenja normalnog disanja nije čudno što su neki od prisutnih zaključili da Elen

⁵⁶ Courville, “Traumatic Lesions of the Temporal Lobe,” in *Temporal Lobe Epilepsy*, 220-239.

⁵⁷ L. S. Gomes “A Etiopatogenia Da Epilcpsia Do Lobo Temporal,” *Neurobiologia* 41 (1978):273-288.

⁵⁸ E. G. White, *Early Writings*. 22-24; D. L. Schomer, “Partial Epilepsy,” *New England Journal of Medicine* 309 (1983):536-539.

uopšte ne diše.⁵⁹ Prijavljeno je da se kod epilepsije temporalnog reznja disanje može zaustaviti na kratke periode (apneja), a nakon toga usporiti. Lenoks među simptomima psihomotornih napadaja navodi činjenicu da disanje kod ovih pacijenata može varirati od hiperventilacije do apneje (odsustvo disanja). Potpuno odsustvo disanja moglo bi trajati samo vrlo kratko vrijeme, ali gotovo neprimjetno disanje moglo bi trajati dugo.⁶⁰ Ponekad se ovo očigledno „nedisanje“ tokom vizija iznosilo kao dokaz da Elenine vizije moraju biti natprirodnog porijekla.

Automatizam (automatske radnje kojih pacijent nije svjestan) je čest simptom epilepsije temporalnog reznja. A Elen je to manifestovala uvrtaњem ruku; imala je spore graciozne pokrete ramena, ruku i šaka; i hodala naprijed-nazad dok je u viziji. Ova peripatetička manifestacija čini se značajnom budući da su se najupečatljivije pojave automatizma kod epileptičara temporalnog reznja dogodile u ovoj oblasti.

Godine 1888. Hjulings Džekson je izvijestio o pedeset slučajeva epilepsije koji su manifestovali auru ili sanjivo stanje, uključujući neke prilično ekstremne primjere automatizma. To se dogodilo ljekaru koji je bio Džeksonov pacijent. U jednom od svojih iskustava putovao je prigradskim vozom i trebao je sići na četvrtoj stanici. Sjećao se kako je prošao drugu stanicu, ali sledeće što je znao da je stajao na stepenicama svoje kuće i petljao sa ključem od vrata. Napustio je voz na pravoј stanici, predao kartu na kapiji, prepješačio pola milje i prešao ulicu do svoje kuće – i ničega se nije sjećao. To je bilo automatsko ponašanje zbog kojeg je bio amnezikan.⁶¹ Zanimljivo je da je još jedan Džeksonov pacijent njegova iskustva napadaja nazivao „vizijama“. Mjesečari mogu bezbjedno da otvaraju vrata i penju se stepenicama, ali ne pamte svoje postupke; to je automatizam.

Šta su oni koji su bili prisutni tokom Eleninih vizija zapravo primijetili? Srećom, dostupni su brojni prilično detaljni izvještaji nekih koji su

⁵⁹ A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*. 6-7; W. G. Lennox, *Epilepsy and Related Disorders* (Boston: Little, Brown and Co. 1960); G. I. Butler, *Review and Herald* 9 June 1874.

⁶⁰ D. L. Coulter, "Partial Seizures with Apnea and Bradycardia," *Archives of Neurology* 41 (1984):173-174; D.D. Daly, "Complex Partial Seizures," in *A Textbook of Epilepsy*, 2nd ed., ed. J. Laidlaw and A. Richens (Edinburgh and New York: Churchill, 1982), 136.

⁶¹ Jackson, "On a Particular Variety of Epilepsy," *Brain* 11:1 79-207.

bili prisutni kada je Elen bila uključena u jedno od svojih vizionarskih iskustava, uključujući Džejmsa Vajta i Dž.N. Lafboroa, koji su tvrdili da su je vidjeli u viziji oko pedeset puta. Artur L. Vajt nam je dao sveobuhvatan sažetak iskaza ovih očevidaca:

1. Neposredno prije vizije, došlo bi do dubokog osjećaja Božje prisutnosti od strane gospođe Vajt i drugih u prostoriji.
2. Kada je vizija počela, gospođa Vajt bi izgovorila uzvik 'Slava!' ili 'Slava Bogu!' povremeno ponavljano.
3. Došlo bi do gubitka fizičke snage.
4. Tada je bila očigledna natprirodna snaga.
5. Nije bilo disanja, ali su otkucaji srca nastavili normalno, a boja na obrazima je bila prirodna. Najkritičniji testovi nisu otkrili bilo kakav poremećaj cirkulacijskog sistema.
6. Povremeno bi se čuli uzvici koji ukazuju na scenu koja se predstavlja.
7. Oči su bile otvorene, ne sa praznim pogledom, već kao da je nešto pažljivo posmatrala.
8. Položaj može varirati. Ponekad je sjedila, povremeno zavaljena; povremeno je hodala po prostoriji i graciozno se kretala dok je govorila o iznesenim stvarima.
9. Postojala je potpuna nesvjesnost onoga što se dešavalo sa njom. Niti je vidjela, čula, osjetila, niti na bilo koji način percipirala neposrednu okolinu ili dešavanje.
10. Zatvaranje vizije je nagoviješteno dubokim udahom, nakon čega je za otprilike minut uslijedio još jedan, a vrlo brzo je nastavljeno prirodno disanje.
11. Odmah nakon vizije sve joj je izgledalo veoma mračno.
12. Za kratko vrijeme vraćena je prirodna snaga i sposobnosti.⁶²

Lafboro takođe izvještava o viziji iz 1846. koju je Elen Harmon

⁶² A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 6-7; W. G. Lennox, *Epilepsy and Related Disorders* (Boston: Little, Brown and Co. 1960); G. I. Butler, *Review and Herald*, 9 June 1874. J. N. Loughborough, *Rise and Progress of the Seventh-day Adventists* (Battle Creek, Michigan: General Conference Association of Seventh-day Adventists, 1892).

doživjela u prisustvu Džozefa Bejtsa. U njoj je govorila o planetama. Lafboro citira gospođu Trusdejl, koja je bila prisutna na ovom sastanku:

„Ubrzo smo primijetili da je bila neosjetljiva za zemaljske stvari.... Nakon što je naglas prebrojala Jupiterove, a ubrzo i Saturnove mjesece, dala je predivan opis prstenova potonjeg. Zatim je rekla: „Stanovnici su visok, veličanstven narod, toliko različit od stanovnika Zemlje. Grijeh ovdje nikada nije ušao.“⁶³

Elen takođe izvještava o svojoj planetarnoj viziji u *Ranim spisima*, gdje je vidjela Enoha među stanovnicima jedne od planeta.⁶⁴

U daljnjoj raspravi o onome što je Elen Vajt rekla da je doživjela u svojoj prvoj viziji, Artur Vajt dodaje vrlo jasnu sliku osnovnih karakteristika njenog iskustva i sažima ih na sledeći način:

„Tako je jasno da joj se činilo da ona vidi, osjeća, čuje, sluša i djeluje, koristeći svoje uobičajene sposobnosti, dok u stvarnosti nije; ali upravo na ovaj živopisan način, naizgled korišćenjem običnih organa čula, istine i informacije su prinudno utisnute u njen um. To je kasnije ispričala ili napisala.“⁶⁵

Kada se postojeći zapisi o detaljima vizija Elen G. Vajt uporede sa simptomima parcijalnih kompleksnih napadaja kod epilepsije temporalnog režnja, otkriva se upadljiva sličnost. Dejli spominje da se „kompleksni parcijalni napadi sastoje u promjeni sadržaja svijesti ... halucinacije složenih parcijalnih napadaja se ‘formiraju’ u smislu da čine potpuno razvijeno prepoznatljivo osjetilno iskustvo koje u rijetkim slučajevima može, u stvari, biti sjećanje na stvarno iskustvo. Važna tačka u prirodi ovog izmijenjenog stanja svijesti je da ono predstavlja upad u pacijentov tekući tok svijesti... Bez obzira koliko je živopisno, složeno ili ‘stvarno’ iskustvo ikतालa [napadaja], pacijent prepoznaje da je to iskustvo koje mu je nametnuto. Njegova svijest je ‘podijeljena’, i on i dalje može ostati objektivni posmatrač, sporedni svjedok ovih zanimljivih događaja.“⁶⁶

⁶³ Ibid., 167.

⁶⁴ E. G. White. *Early Writings*, 39-40.

⁶⁵ J. White, *Life Incidents*, 272, quoted in A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 6. A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 6-8, 59.

⁶⁶ D. D. Daly. “Ictal Clinical Manifestations of Complex Partial Seizures,” in *Advances in Neurology* (New York: Raven Press, 1975), 11:57.

Doživljaj napadaja je obično iniciran takozvanim simptomom ili austom, koja često uključuje neke epigastrične senzacije ili druge automatske manifestacije. Može postojati osjećaj straha ili halucinacije mirisa nečega, što je Elen Vajt iskusi nekoliko puta kao miris ruža ili jednostavno „cvijeća“. Osjetila je miris ljubičice, a u neko drugo vrijeme je „skupljala cvijeće i uživala u njihovom mirisu“.⁶⁷ Jednom drugom prilikom „klekla je pored kreveta, i prije nego što je bila ponuđena prva riječ molitve, osjetila je da je soba ispunjena mirisom ruža. Podigavši pogled da vidi odakle dolazi miris, vidjela je sobu preplavljenu mekom, srebrnastom svjetlošću.“⁶⁸

Artur Vajt, kada je opisivao vizionarsko iskustvo Elen 1901. godine u kojem je bilo „slatkog mirisa, kao od prelijepog cvijeća“, je dodao: „Ona je znala šta to znači.“ Očigledno je bio čest dio Eleninih vizija da zapazi ovaj miris. Često je na početku svojih vizija viđala jarku svjetlost, svjetlost koja bi preplavila prostoriju, ili bi se pojavila u različitim intenzitetima, bojama i oblicima. Viđenje jarkih svjetala i raznih boja vrlo je česta pojava kod parcijalnih kompleksnih napadaja epileptičara. Elen je izjavila:

„Pa, dok sam se molila i slala svoju molbu, bilo je, kao što je to bilo sto puta ili više, blago svjetlo koje je kružilo uokolo po sobi, i miris poput mirisa cvijeća, prekrasan miris cvijeća.“⁶⁹

Ako ozbiljno shvatimo izjavu „sto puta ili više“, kružeće svjetlo i miris cvijeća morali su biti prisutni u gotovo svakoj viziji. Halucinacije muzike (takođe povezane sa jakim svjetlom) bile su prisutne u Eleninim iskustvima,⁷⁰ jer se takođe nalaze u napadima epilepsije temporalnog režnja.

Glavni događaj u Eleninim vizijama je takođe uporediv sa dešavanjima u parcijalnim kompleksnim napadima, bili oni kratki ili dugi.

⁶⁷ E. G. White, *Sketches of Ellen G. White*, 310; an authentic interview between Elder G. W. Amadon, Elder A. C. Bordeau, and Dr. Harvey Kellogg in Battle Creek, Michigan, on 7 October 1907; A. L. White, *The Early Elmshaven Years*. 23-24; Ellen G. White, *Steps to Christ* (1892; reprint Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1940), 121.

⁶⁸ E. G. White, *Life Sketches of Ellen G. White*. 310; interview between Elders G. W. Amadon and A. C. Bordeau and 15r. Harvey Kellogg; A.- L. White, *The Early Elmshaven Years*. 23-24; E. G. White, *Steps to Christ*. 12 1.

⁶⁹ Manuscript 43a (1901). in A. L. White, *The Early Elmshaven Years*. 53-54.

⁷⁰ E. G. White, *Testimonies for the Church* 9:66.

Vilijams je sažeo osnovne karakteristike ovih napada na sledeći način:

„Svako prepoznavanje, koliko god jednostavno, temelji se na pamćenju, kao i svaki pokret, i jednostavno postoji sve složeniji obrazac upotrebe prošlih iskustava, od prepoznavanja najjednostavnije vizuelne ili slušne forme do intelektualnog rukovanja složenim perceptivnim događajem.“⁷¹

Gastaut je primijetio da bi misli koje su zaokupljale um pacijenta prije napadaja mogle postati predmet samog napada.⁷² Takav je slučaj, očigledno, bio u Eleninim vizijama često, možda uvijek.

Glur i ostali, 1982., kada su raspravljali o rezultatima moždanih stimulacija kod svojih pacijenata sa epilepsijom temporalnog režnja, izrazili su se slično. Ideja da:

„Stimuliranje ‘koga’ izgleda važnije od stimulacije ‘gdje’ u limbičkom sistemu postaje razumljivo, jer odgovori odražavaju u isto vrijeme funkcionalnu ulogu stimuliranog područja i pacijentovo prošlo individualno iskustvo.“⁷³

Dijagnoza M.G. Keloga

Dr Merit G. Kelog je napisao ovu procjenu vizija Elen Vajt u pismu od 3. juna 1906. svom mlađem polubratu, Džonu Harviju Kelogu:

„Godine 1868, nakon razgovora sa dr Tralom, počeo sam da sumnjam da vizije gospođe Vajt možda nisu ono što smo mi tada pretpostavljali da jesu, i od tog vremena pa nadalje proučavam i gospođu Vajt i njene vizije, snove i svjedočanstva...

Vidio sam gospođu Vajt u viziji dosta puta između 1852. i 1859. godine, u svakom je slučaju jednostavno bila u stanju katalepsije. U svakom slučaju je iznenada pala u nesvijest i ostala bez svijesti tokom cijelog vremena napada; svaka vitalna funkcija bila je svedena na najnižu tačku u

⁷¹ Denis Williams, “Temporal Lobe Epilepsy”, British Medical Journal 5501 (1966): 1439-1442.

⁷² H. Gastaut and R. Broughton, Epileptic Seizures (Springfield, Illinois: Thomas, 1972), 132.

⁷³ P. Gloor et al, “The Role of the Limbic System in Experiential Phenomena of Temporal Lobe Epilepsy,” Annals of Neurology 12 (1982):129-144.

kojoj je puls bio skoro kompatibilan sa dahom i bio je kompatibilan sa životom; neprimjetno osim kada je izgovarala kratke rečenice, čulo sluha je bilo toliko otupljeno da nije mogla ni vidjeti, ni osjetiti, niti čuti, a ipak je njen um bio akutno aktivan, a radnja je bila automatska i potpuno nenamjerna, a cijela vizija je bila konglomerisano mentalno ponavljanje prethodnih koncepcija, scena, razmišljanja i sugestija koje su tako živo reprodukovane u njenom umu da su za nju živa stvarnost. Katalepsija poprima mnoge oblike u svojim različitim žrtvama, ali u njenom slučaju nastala je neka faza svih oblika. Vidio sam mnogo slučajeva. Opis gospođe L.M. Hol o stanju u viziji gospođe V. slaže se s mojim.“

Prolongirane vizije

Lenoks je istakao da se napadi koji traju nekoliko sati mogu pojaviti jednom ili dva puta godišnje; i da što su napadi češći, veća je vjerovatnoća da će biti kratkotrajni.⁷⁴ Parcijalni kompleksni napadi obično traju od samo nekoliko sekundi do nekoliko minuta, ali mogu trajati i satima, a rijetko i danima. Artur Vajt je izjavio u vezi sa trajanjem Eleninih vizija:

„Iako su neke od vizija bile veoma produžene po svojoj prirodi, ponekad su trajale više od sat vremena, a jednom prilikom četiri sata, bilo je drugih trenutaka kada su vizije bile vrlo kratke... samo nekoliko minuta, ili u nekim slučajevima, sekundi.“⁷⁵

Epileptički napadi temporalnog režnja koji su produženi i traju čak i danima mogu se klasifikovati kao parcijalni kompleksni epileptični status epileptikusa. Takvi dugotrajni napadi se zapravo mogu sastojati od mnogih kratkih napada koji se javljaju u tako brzom nizu da se čini da su jedan, posebno neobučenom posmatraču. Takođe je moguć dugotrajan period mentalne konfuzije nakon napadaja, koji se opet može pojaviti kao nastavak napadaja. Kada bi se znalo više detalja o trosatnim i četvorosatnim vizijama Elen Vajt, mogla bi se odgovorno postaviti njihova konačna dijagnoza.⁷⁶

⁷⁴ W. G. Lennox, *Epilepsy and Related Disorders* 1:236.

⁷⁵ A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 8.

⁷⁶ E. G. White, *Spiritual Gifts* 2:77-79; idem, *Life Sketches*, I 12 (one and one-half hour vision; based on an original publication in 1860).

Kada se završi parcijalni kompleksni napad, pacijent može proći kroz kratku iscrpljenost i određeni automatizam, zbog čega pacijent kasnije postaje amnezičan. Postepeno se vraća samosvijest i svijest; ovo je bilo i Elenino iskustvo. Ako je vizija trebala biti ispisana, to se nije moglo učiniti dok se osoba ne oporavi od napadaja. A kada ispisuje viziju, potpuno svjestan pacijent bi takođe mogao protumačiti viziju, dodajući ili oduzimajući od nje. Uz prisilu da se piše, takav prikaz bi zaista mogao postati opsežan.

Većina pacijenata sa epileptičnim statusom pati od konvulzivnog tipa, ali oko 25 do 30 posto ima parcijalne kompleksne napade koji su nekonvulzivni. U ovoj potonjoj grupi, „još nisu prijavljeni dokazi trajnog intelektualnog pogoršanja.“⁷⁷ Konvulzivni, generalizovani epileptični status se viđa kod *grand mal* epilepsije, dok je u kompleksnoj parcijalnoj varijanti rijedak.

Nedavno je istaknuto da ako pacijent doživi produženi napad epileptičnog statusa, to će rezultirati definitivno ozbiljnim pogoršanjem mentalnih sposobnosti. Stoga Elen Vajt nije mogla biti epileptičarka. Ovaj argument se temelji na pogrešnom razumijevanju razlike između konvulzivne epilepsije (kao što je *grand mal*) i nekonvulzivnog tipa (kao što je epilepsija temporalnog režnja).

Epileptični status konvulzivnog tipa zaista je prijeteci ne samo zbog svog pogoršanog djelovanja na intelektualne kapacitete pacijenta, već i zbog toga što produžene brze kontrakcije mišića proizvode ozbiljne složene metaboličke poremećaje koji ugrožavaju sam život.⁷⁸ Toliko su ozbiljni tako dugotrajni konvulzivni napadi da se moraju prekinuti što je

⁷⁷ W. A. Hauser, "Status Epilepticus: Frequency, Etiology, and Neurological Sequelae," *Advances in Neurology* (New York, Raven Press, 1983), 34:3-14. Ibid., 11. J. Engel, Jr., "Prolonged Partial Complex Status Epilepticus: EEG and Behavioral Observations," *Neurology* 28 (1978):863-869.

⁷⁸ H. Gastaut, "Classification of Status Epilepticus, *Advances in Neurology*" 34 (1983):15-32; D. M. Treiman and A. V. Delgado-Escueta, "Complex Partial Status Epilepticus," *Advances in Neurology* 34 (1983): 69-81; A. V. Delgado-Escueta et al., "Status Epilepticus: Summary," *Advances in Neurology* 34 (1983):537-541; J. Roger et al., "Status Epilepticus," *Handbook of Clinical Neurology* ed. P. J. Vinken and G. W. Bruyn (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1974), 15:145-184.

prije moguće injekcijama jakih sedativnih lijekova kako bi se spriječilo oštećenje mozga. Elen nije iskusila nijednu od ovih posljedica svojih produženih vizija jer su njeni napadi bili nekonvulzivni i parcijalnog kompleksnog tipa.

Epileptički napadi temporalnog režnja

Penfield je opisao funkciju temporalnog režnja kao da ima veze s „tumačenjem sadašnjih iskustava u svjetlu prošlih iskustava“. Nadalje, temporalni režanj sadrži sekvencijalni zapis svijesti, zapis koji je položen tokom pacijentovog ranijeg iskustva.“ Godine 1933. Penfield je otkrio da kada je električno stimulisao određene grupe nervnih ćelija u temporalnom režnju, pacijent će „oživjeti“ – kao u pokretnoj slici ili „flešbeku“ – ono što je iskusio na jedan ili drugi način ranije u životu. Sistem bilježi sva iskustva koja je određena osoba doživjela, a čak i ako su ona izvan neposrednog prisjećanja pojedinca (zaboravljena), ona se i dalje memorišu i mogu se vratiti u svijest vještačkom električnom stimulacijom ili električnim pražnjenjem u mozgu za vrijeme epileptičnog napada.⁷⁹ Rezultati ovih eksperimenata potvrđuju ono što su sugerisali Džekson i drugi dugo ranije – da mozak trajno skladišti naša prošla iskustva, koja su podložna ponovnom pozivanju. Ovaj povraćaj prošlih događaja, misli i impresija je osnova onoga što pacijent doživljava u parcijalno kompleksnim napadajima.⁸⁰

U prošlosti su se koristili različiti termini za ono što je obuhvaćeno terminom epilepsija temporalnog režnja. Jedan od njih bio je psihomotorna epilepsija; ali Svjetska zdravstvena organizacija usvojila je opštu oznaku epilepsije temporalnog režnja za ovu bolest i ograničenije termine parcijalnih napadaja temporalnog režnja i parcijalnih kompleksnih napa-

⁷⁹ Wilder Penfield, *The Mystery of the Mind* (Princeton: Princeton University Press, 1975); idem, “The Cerebral Cortex in Man. I. The Cerebral Cortex and Consciousness,” *Archives of Neurology and Psychiatry* 40 (1938):417-442. Gibbs, “Ictal and Non-ictal Psychiatric Disorders,” *Journal of Nervous and Mental Disease* 163 (1953):113:523-527.

⁸⁰ H. Gestaut and Roger Broughton, *Epileptic Seizures* (Springfield, Illinois: Thomas, 1972), 73-133; W. H. Theodore et al., “Complex Partial Seizures: Clinical Characteristics and Differential Diagnosis,” *Neurology* 33 (1983):1115-1121.

daja za specifične vrste napadaja temporalnog reznja koji se vrlo razlikuju od onih kod generalizovane ili *grand mal* epilepsije.

Simptomi epilepsije temporalnog reznja su brojni, a mogu se podijeliti na one povezane sa samim napadajima (zvani iktali) i one između napadaja (interiktali).

Početak napadaja kod epilepsije temporalnog reznja obično se manifestuje tako što pacijent naglo prestane sa svime što radi. Tada može uslijediti interval automatizma kao što je mljackanje ustima, presavijanje / kršenje ruku, hodanje ili druga ponašanja kojih se pacijent neće sjećati. Pacijent može čak nastaviti da okreće stranice knjige kao što je to činila Elen.⁸¹ Pacijent takođe može doživjeti olfaktorne halucinacije cvijeća ili supstanci lošeg mirisa. Nakon toga slijede „kognitivno složena iskustva temporalnog reznja“ koja je Vajlder Penfield nazvao „flešbekovi“ („plejbekovi“), „psihičke halucinacije“ ili „iskustveni napadi“.⁸² To uključuje halucinacije prošlih iskustava i reaktivaciju toka svijesti.⁸³

„Penfield ističe da epileptičar doživljava dvostruko iskustvo rekreacije

⁸¹ V. M. Neppe, “Symptomatology of Temporal Lobe Epilepsy,” *South African Medical Journal* 60 (1981):902-907; F. E. Dreifuss, in *Advances in Neurology*, ed. J. K. Penry and D. D. Daly (New York: Raven Press, 1975), 11:197. S. B. Filskov and T. J. Boll, *Handbook of Clinical Neuropsychology* (New York: John Wiley, 1981), 58-64; E. G. White, *Testimonies for the Church* 2:596-597; Daly, “Ictal Clinical Manifestations of Complex Partial Seizures,” in *Advances in Neurology*, 1 1:65; Arthur L. White, Ellen G. White, *The Human Interest Story* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association), 52; E. G. White, *Spiritual Gifts* 2:78; Denis Williams, “Temporal Lobe Syndromes,” in *Handbook of Clinical Neurology*, ed. P. J. Vinken and G. W. Bruyn (Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1969), 2:700-724; W. Penfield and P. Perot, “The Brain Record of Auditory and Visual Experience,” *Brain* 86 (1963):595-694.

⁸² Daly, “Ictal Clinical Manifestations of Complex Partial Seizures,” in *Advances in Neurology*, 11:57-80. “Rarely scenes of extraordinary complexity may occur which despite their vividness apparently do not represent true memories” (p. 59).

⁸³ Neppe, “Symptomatology of Temporal Lobe Epilepsy,” in *South African Medical Journal* 60 (1981):60:902-907. Ibid; Filskov and Boll, *Handbook of Clinical Neuropsychology*, 58-64. E. G. White. *Testimonies for the Church* 2:596-597; Daly, “Ictal Clinical Manifestations of Complex Partial Seizures,” in *Advances in Neurology*. 1 1:57,65; A. L. White, Ellen G. White. *The Human Interest Story* 52; idem, *Spiritual Gifts* 2:78; Williams, “Temporal Lobe Syndromes,” in *Handbook of Clinical Neurology*, 2:700-724; Penfield and Perot, “The Brain Record of Auditory and Visual Experience” *Brain* 86:595-694.

prošlosti sa sviješću sadašnjeg vremena tokom iskustvene halucinacije. Psihosenzorna halucinacija koja proizlazi iz temporalnih reznjeva može uključivati bilo koji od senzornih modaliteta ili njihovu kombinaciju, naime vizuelni, slušni, njušni, vestibilni, mirisni ili 'neopisive' halucinacije koje je opisao Vilijams.⁸⁴

Za vrijeme napadaja pacijent može sjediti, ležati ili čak hodati i pjevati, a da nije svjestan šta se dešava oko njega. Tokom napadaja pacijent može iskusiti radost, ushićenje, depresiju, a često i strah – kao što je to činila Elen Vajt u svojim vizijama. Automatizam može ponovo biti prisutan na samom kraju napadaja, a završetak napadaja označava se tako što pacijent počinje da odgovara na pitanja i komande. Neki pacijenti će imati period različitog stepena konfuzije nakon završetka napadaja, takozvanu postiktalnu fazu. Pacijenti će se najčešće sjećati onoga što su doživjeli ili vidjeli tokom napadaja, ali ne i onoga što se dešavalo oko njih.⁸⁵

Za neke složene parcijalne napade se navodi da počinju nepomičnim zurenjem, drugi pokretom i buljenjem, a treći tip „napadom pada“. Drajfus je izjavio: „Objektivnost s kojom pacijenti sa složenim parcijalnim napadima mogu opisati svoje halucinacije je izuzetno važna dijagnostička tačka.“⁸⁶

Misli u parcijalnom kompleksnom napadu mogu se nazvati idejnim, uključujući misli o kojima je pacijent prethodno razmišljao i na kojima istrajava. Ove ideje se mogu ponoviti u mnogim napadima. „Njegov sadržaj može biti lični, metafizički ili čak transcendentalan (o smrti, vječnosti), ili može biti prilično objektivna (fiksacija na idejni sadržaj rečenice

⁸⁴ Neppe, "Symptomatology of Temporal Lobe Epilepsy," South African Medical Journal 60 (1981): 60:902-907. Ibid; Filskov and Boll, Handbook of Clinical Neuropsychology, 58-64; E. G. White. Testimonies for the Church 2:596-597; Daly, "Ictal Clinical Manifestations of Complex Partial Seizures," in Advances in Neurology 11:57,65; A.L. White, Ellen G. White The Human Interest Story, 52; idem, Spiritual Gifts 2:78; Williams, "Temporal Lobe Syndromes" 2:700-724, Penfield and Perot, "The Brain Record of Auditory and Visual Experience," Brain 6:595-694.

⁸⁵ Neppe, "Symptomatology of Temporal Lobe Epilepsy," South African Medical Journal 60 (1981): 60:902-907.

⁸⁶ F. E. Dreifuss, in Advances in Neurology ed. J. K. Penry and D. D. Daly (New York: Raven Press, 1975), 11:197.

koja se čita ili čuje na početku napada).“⁸⁷

Bihevioralni simptomi u epilepsiji temporalnog režnja

Već više od jednog stoljeća poznato je da pacijenti koji pate od epilepsije temporalnog režnja vjerovatno manifestuju psihičke abnormalnosti. Mnoge od ovih abnormalnosti su bez sumnje uzrokovane specifičnom lezijom mozga, ali neke su možda uzrokovane društvenim i emocionalnim poslasticama koje izaziva epileptičar. Lendolt ističe da je još 1938. godine objavljeno da je čak 50 posto epileptičara temporalnog režnja patilo od psihičkih poremećaja.⁸⁸

Pacijenti koji pate od epilepsije temporalnog režnja takođe mogu manifestovati specifične simptome između napadaja. Ovi simptomi se klasifikuju kao interiktalni (između napadaja) i ukazuju na stanje bihevioralne aktivnosti, što je dio epilepsije i nastaje zbog patoloških promjena u limbičkom sistemu temporalnog režnja. Ovi simptomi ponašanja su katalogizovani tokom godina od strane mnogih kliničkih posmatrača. Vaksman i Gešvind su 1975. objavili rad pod naslovom *Interiktalni bihevioralni sindrom epilepsije temporalnog režnja*,⁸⁹ u kojem su opisali promjene u seksualnom ponašanju i religioznosti pacijenata, te sklonost ka opširnom, kompulzivnom pisanju.

Nekoliko epileptologa objavilo je liste ovih simptoma. To su saželi Ber i Fedio (1977) i Ber (1979),⁹⁰ i uključuju produbljivanje emocija,

⁸⁷ A. V. Escueta et al., “Complex Partial Seizures,” *Annals of neurology* II (1982): 292-300; Gastaut and Broughton, *Epileptic Seizures*, 133.

⁸⁸ Landolt, *Die Temporallappenepilepsie und ihre Psychopathologie*, 22-40; E. R. Rodin et al., “Psychological Factors in Convulsive Disorders of Focal Origin,” *Archives of Neurology*, 74 (1956):365-374.

⁸⁹ S. G. Waxman and N. Geschwind, “The Interictal Behavior Syndrome of Temporal Lobe Epilepsy,” *Archives of General Psychiatry* 32 (1975):1580-1586. See also Gibbs, “Ictal and Non-ictal Psychiatric Disorders in Temporal Lobe Epilepsy” 113:522-528.

⁹⁰ D. M. Bear and P. Fedio, “Quantitative Analysis of Interictal Behavior in Temporal Lobe Epilepsy,” *Archives of Neurology* 34 (1977):454-457; idem, “Temporal Lobe Epilepsy-a Syndrome of Sensory-limbic-hyperconnection,” *Cortex* 15 (1979):357-384; P. Fedio and A. Martin, “Ideative-emotive Behavioral Characteristics of Patients Following Left or Right Temporal Lobectomy,” *Epilepsia* 24, suppl. 2, S I 17-S I 30 (1983). See also E. Rodin et al., “The Bear-Fedio Personality Inventory and Temporal Lobe Epilepsy,” *Neurology* 34 (1984):591-596.

euforiju, tugu, ljutnju, neprijateljstvo, hiposeksualnost, krivicu, argumentovanje, hipermoralizam, kompulzivnost, viskoznost (lepljivost, tendenciju ka ponavljanju), osjećaj lične važnosti i sudbine, višestruka obraćanja, duboka i često idiosinkratična religijska uvjerenja, zanimanje za filozofske, moralne ili kosmološke spekulacije, odsustvo humora, osjećaj zavisnosti i pasivnosti (kosmička bespomoćnost), paranoja (sumnjičavost, pretjerana interpretacija motiva i događaja) i hipergrafija.⁹¹

Nisu svi radnici u epileptologiji još u potpunosti uvjereni da se svi simptomi koje su naveli Ber i Fedio nalaze samo kod epilepsije temporalnog režnja. Herman i Rajl su 1981. raspravljali o tome da li su ovi simptomi specifični za epilepsiju temporalnog režnja ili se mogu naći i kod drugih tipova epilepsije. Zaključili su: „Četiri osobine (osjećaj za ličnu sudbinu, zavisnost, paranoja, filozofski interes) bile su značajno povišene u grupi TLE (epilepsija temporalnog režnja), dajući na taj način određenu podršku ideji promjena u ponašanju i mišljenju koje se javljaju kod TLE, ali ne nužno i kod drugih oblika epilepsije.“ Ostale osobine koje spominju Ber i Fedio pronađene su i kod pacijenata koji pate od epilepsije temporalnog režnja i kod onih s generalizovnim epileptičkim napadima.⁹²

Blumer je izjavio da promjene u ponašanju i ličnosti počinju oko dvije godine nakon početka napadaja i da su „povezane s hroničnim pretjeranim neuronskim pražnjenjem u mezijalnim temporalnim režnjevima i susjednim područjima“. On napominje da su emocionalnost, hiposeksualnost i promjene raspoloženja tri glavne promjene karaktera, te da pacijentova religioznost može postati „nezgodna ili nametljiva za druge“.⁹³

Gešwind [1979]⁹⁴ je primijetio da je povećana zabrinutost epileptičara

⁹¹ Laura Schenk and David Bear, “Multiple Personality and Related Disassociative Phenomena in Patients with Temporal Lobe Epilepsy,” *American Journal of Psychiatry* 138 (1981):10.

⁹² B. P. Hermann and P. Riel, “Interictal Personality and Behavioral Traits in Temporal Lobe and Generalized Epilepsy,” *Cortex* 17 (1981):125-128.

⁹³ D. Blumer, “Specific Psychiatric Complications in Certain Forms of Epilepsy and Their Treatment,” in H. Sands, *Epilepsy* (New York: Brunner/Mazel, 1982), 99-103.

⁹⁴ N. Geschwind, *Behavioral Changes in Temporal Lobe Epilepsy*, *Psychological Medicine* 9 (1979):217-219. See also idem, “Pathogenesis of Behavior Change in Temporal Lobe Epilepsy,” in *Epilepsy*, ed. A. A. Ward, J. K. Penry, and D. D. Purpura (New York: Raven Press, 1983), 61:355-370; M. R. Trimble, “Phenomenology of Epileptic

temporalnog reznja filozofskim, moralnim ili religijskim pitanjima često u upadljivoj suprotnosti s njihovom obrazovnom pozadinom. Gešvind je 1977. sugerisao da „promjene ličnosti u epilepsiji temporalnog reznja mogu u nekom smislu biti najvažnije stanje u psihijatriji.“⁹⁵ Međutim, ni Gešvind ni bilo ko drugi nije tvrdio da se ove karakteristike nalaze samo kod epilepsije temporalnog reznja; ali je njihova učestalost pojedinačnog i grupnog pojavljivanja kod TLE značajna. Ne bi se očekivalo da će svi pacijenti koji boluju od epilepsije temporalnog reznja pokazati sve moguće simptome ove bolesti. Opseg i težina uzročne ozljede glave, ili veličina i lokacija neoplazme, bili bi uticajni na određivanje raznolikosti i težine simptoma pacijenta. U slučaju Elen G. Vajt, znamo da je bila bez svijesti tri sedmice nakon povrede glave; da je bila amnezična tokom cijele epizode; te da kasnije nije mogla pohađati školu zbog emocionalnih, fizičkih i neuroloških simptoma. Ne treba se čuditi što je Elen ispoljila toliko mnogo simptoma koji se susreću kod epilepsije temporalnog reznja.

Godine 1974. Vaksman i Gešvind su izvijestili o hipergrafiji kakvu su primijetili kod sedam pacijenata s epilepsijom temporalnog reznja:

„Istorijati slučajeva koji su gore sažeti su upečatljivi po tome što je u svakom slučaju postojala neobična tendencija da pacijent opširno piše, obično na pedantan način. Svaki od autora je osim ovih sedam posmatrao mnoge druge pacijente kod kojih je bilo dokaza o poremećaju temporalnog reznja i koji su takođe pisali u neobičnom stepenu. Ta literatura sadrži brojne reference na okolnosti i pedantni karakter govora epileptičara temporalnog reznja. Opisujući pacijenta sa psihomotornim napadima, Kraplin je još 1906. godine primijetio da pacijent ‘daje povezan, ali vrlo dugotrajan izvještaj o svom stanju...’ Vjerujemo da opsežno i u nekim slučajevima kompulzivno pisanje koje smo zapazili kod epileptičnih pacijenata

Psychosis: A Historical Introduction of Changing Concepts,” in *Advances in Biological Psychiatry* (Basel: Karger, 1982), 8: 1-11; idem, “Interictal Behaviour and Temporal Lobe Epilepsy,” in *Recent Advances in Epilepsy* (Edinburgh: Churchill Livingstone, 1983), 212-227; idem, “Interictal Psychoses of Epilepsy,” *Acta Psychiatrica Scandinavica*, supplement 69 (suppl. 313, 1984):9-20; E. Rodin and S. Schmaltz, “The Bear-Fedio Personality Inventory and Temporal Lobe Epilepsy,” *Neurology* 34 (1984):591-596.

⁹⁵ N. Geschwind, “Psychiatric Complications in the Epileptics. Current Research and Treatment. Introduction,” *McLean Hospital Journal special issue*, June 1977:6.

temporalnog režnja odražava prethodno dokumentovano produbljivanje emocionalnog odgovora u prisutnosti relativno očuvane intelektualne funkcije. U ovom kontekstu, nije iznenađujuće što se u govoru neki epileptičari temporalnog režnja opisuju kao slučajni ili pedantni ili kao oni koji pokazuju 'lepljivost' ili 'viskoznost'.⁹⁶

Prvi pacijent o kojem su Vaksman i Gešvind razgovarali bila je „24-godišnja dešnjakinja koja je počela da ima napade sa 10 godina i poremećaje u ponašanju sa 15 godina.“ Nakon pregleda i liječenja nastavila je imati napade i postala je „pobožno religiozna i doživjela je najmanje pet vjerskih obraćenja“. Utvrđeno je da joj je lezija mozga u desnom temporalnom režnju. Doživjela je vizuelne halucinacije sa „plavo-zelenim treptućim svjetlom“ i pokazala „veliko interesovanje za mistične teme, a posebno za smisao postojanja i sudbinu svemira. Takođe se žalila da nije zainteresovana za seksualne aktivnosti.“ Provodila je nekoliko sati dnevno pišući, uključujući poeziju, „obično sa moralnom ili filozofskom tematikom“. Pjesmu koju je naučila prepisala je nekoliko stotina puta i osjećala se „prinudjenom da napiše riječi iznova i iznova“.⁹⁷

Sačdev i Vaksman⁹⁸ su 1981. proučavali učestalost i stepen hipergrafije kod epilepsije temporalnog režnja slanjem pisama svim pacijentima koji su bili primljeni u bolnicu u Medicinskom centru Uprave za veterane Palo Alto i otpušteni između 1972. i 1978. s dijagnozom epilepsije ili napadaja. Od njih je zatraženo da što bolje odgovore na pitanja koja se tiču njihovog trenutnog zdravstvenog stanja, razumijevanja svoje bolesti i promjene koju je bolest izazvala u njihovim životima.

Oni koji su imali dijagnozu epilepsije temporalnog režnja koristili su 4200 do 5540 riječi u svom odgovoru; oni s mogućom dijagnozom

⁹⁶ S. G. Waxman and N. Geschwind, "Hypergraphia in Temporal Lobe Epilepsy," *Neurology* 24 (1974):929-363; B. P. Hermann et al., "Hypergraphia in Epilepsy: Is There a Specificity to Temporal Lobe Epilepsy?" *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry* 46 (1983):848-853.

⁹⁷ Waxman and Geschwind, "Hypergraphia in Temporal Lobe Epilepsy" 24:629-636; Hermann, "Hypergraphia in Epilepsy" 46:848-853.

⁹⁸ H. S. Sachdev and S. G. Waxman, "Frequency of Hypergraphia in Temporal Lobe Epilepsy: an Index of Interictal Behaviour Syndrome," *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry* 44 (1981):358-360.

temporalne epilepsije koristili su od 120 do 475 riječi, dok su oni koji nisu imali dokaz o epilepsiji temporalnog reznja koristili od 33 do 120 riječi. Sačdev i Vaksman su zaključili „da je hipergrafija jedna od relativno očiglednijih osobina sindroma interiktalnog ponašanja.“

Gešvind je sažeo svoje otkriće na sledeći način:

„Stepen hipergrafije kod mnogih od ovih pacijenata je zapanjujući. Stoga pacijenti mogu redovno pisati eseje ili propovijedi. Jedan pacijent je imao kovčege ispunjene njegovim spisima. Neurologu na Novom Zelandu jedan od njegovih pacijenata je predstavio preko dvadeset tomova svojih odabranih rukopisnih djela. Nedavno sam vidio pacijenta koji je razvio epilepsiju temporalnog dijela reznja nakon djelimičnog uklanjanja temporalnog reznja tokom uklanjanja aneurizma. Nikada nije imao intelektualni interes, ali je, nakon pojave epilepsije temporalnog reznja, postao zaokupljen mišlju da ima zadatak da napiše nešto važno.“⁹⁹

Postavlja se prirodno pitanje, da li je svaki epileptičar temporalnog reznja hipergrafičan u određenoj mjeri? Da li je to specifično za epileptičare temporalnog reznja ili se nalazi i kod drugih epilepsija? Herman i njegovi saradnici su to istraživali 1983.¹⁰⁰ Proučavali su grupu od 138 pacijenata, od kojih je 90 imalo TLE; 29 sa opštom epilepsijom, i 15 sa mješovitim tipom. Svim ovim pacijentima poslano je pismo slično onome koje su Sačdev i Vaksman poslali svojim pacijentima. Otkrili su da pacijenti sa fokusom na temporalnom reznju „imaju veću stopu odgovora u odnosu na epilepsiju van temporalnog reznja“. Ako se hipergrafija smatra fenomenom sve ili ništa, „onda dužina pisma ukazuje na podršku specifičnosti epilepsije/hipergrafije temporalnog reznja jer su dva najduža pisma (1176 i 1229 riječi) napisali ljudi s TLE.“ Prosječna dužina pisma iz grupe za epilepsiju bez temporalnog reznja bila je 371 riječ, za temporalni reznj 296 riječi. (Dva najduža pisma iz TLE grupe Sačdevove i Vaksmanove studije bila su dugačka 5540 i 4200 riječi.) Herman i drugi sugerisali su „da bi daljnja istraživanja u ovoj oblasti trebala pokušati

⁹⁹ N. Geschwind, Pathogenesis of Behavior Change in Temporal Lobe Epilepsy, in Epilepsy, vol. 6 1, ed. A. A. Ward, Jr., J. K. Penry, and D. D. Purpura (New York: Raven Press, 1983).

¹⁰⁰ Hermann, “Hypergraphia in Epilepsy” 46:848-853.

utvrditi da li je hipergrafiju najbolje konceptualizovati kao stepenovani ili sve ili ništa fenomen.“

Prinuda da se piše jasno je bila očigledna kod Elen G. Vajt. Napisala je i gotovo nevjerovatnu količinu; tako da se u trenutku njene smrti 1915. godine njena književna produkcija sastojala od preko 100.000 stranica, uključujući 4.000 članaka u crkvenim časopisima.¹⁰¹ Štampane stranice devet tomova njenih Svjedočanstava imaju 4.812 stranica, dok serijal „Konflikt vjekova“ ima 3.603 stranice. Pored toga, napisala je mnoga pisma koja nisu sačuvana, posebno u ranijim godinama njenog rada. Vodila je i dnevnik i obimni žurnal.

Elen je započela svoje javno pisanje 1845. Da bi dostigla 100.000 stranica prije nego što je umrla 1915., morala je u prosjeku da piše najmanje tri i po stranice svakog dana svog života, u zdravlju ili u bolesti, subotom i kada putuje ili prisustvuje konferencijama.

Zapis u njenom dnevniku od 12. juna 1892. ilustruje opsežno pisanje koje je bilo dio njenog svakodnevnog života.

„Napisani članci: misionско djelo, 15 stranica papira za pisma. A.T. Robinson, 13 stranica; Sestra Ings, 5 stranica; Brat Lokvud, 5 stranica; Sara Mek Enterfer, 2 stranice; Ela Mej i Mebl Vajt, 4 stranice. Veliki dokument C.H. Džonsu u vezi s izdavaštvom i zdravstvenim ustanovama. J.E. Vajt, 12 stranica: Poslano bratu Veselu pismo na 5 stranica, starješini E.Dž. Vagoneru u London, starješini Vošburnu, Engleska, 1 stranica.“¹⁰²

Ovo je činilo ukupno 62 stranice, osim „velikog dokumenta“ C.H. Džonsu. Ali značajniji od ukupne količine koju je napisala su prinuda i pritisak koje je osjećala da napiše. To je već očigledno u članku koji je napisala uredniku *Day Star* nakon što je 20. decembra 1845. objavio njenu takozvanu prvu viziju. Rekla je: „Moja vizija koju ste objavili u *Day Staru* napisana je s dubokim osjećajem dužnosti prema vama, ne očekujući da ćete je objaviti.“¹⁰³

„Osjećala sam da treba da se odmorim, ali nisam vidjela priliku za

¹⁰¹ *Seventh-day Adventist Encyclopedia*, 1413-1418.

¹⁰² Manuscript 33(1892), in Arthur L. White, *Ellen G. White, The Australian Years* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1983), 18.

¹⁰³ *Day Star*, 14 March 1846.

olakšanje. Razgovarala sam s ljudima nekoliko puta sedmično, i pisala mnoge stranice ličnih svjedočanstava.... Krv mi je jurila u mozak, često izazivajući da se trgnem i skoro padnem. Često sam imala krvarenje iz nosa, posebno nakon napora da pišem. Bila sam primorana da odložim svoje pisanje, ali tada nisam mogla da odbacim svoj teret... Napisala sam dio onoga što mi je pokazano u vezi sa Institutom, ali nisam mogla iznijeti cijelu temu zbog pritiska krvi na mozak... Pretpostavljala sam da ću nakon nekoliko dana ponovo moći pisati, ali na moju veliku žalost otkrila sam da mi je stanje mozga onemogućilo da pišem svjedočanstva, bilo opšta ili lična, i odustala sam od toga.“¹⁰⁴

Tokom njenog dugog života ostao je taj rani osjećaj dužnosti, praćen sve većim osjećajem misije i božanskog izabranja, tako često izraženim u njenim spisima i predavanjima. Ovo duboko uvjerenje u posebnu, od Boga datu misiju u svijetu ilustruju sledeće izjave u njenom pisanju:

„Nisam imala ni najmanju ideju da pišem kao što sam radila, ali Gospod je vodio moj um dalje i dalje dok ne dobijete stvar koju šaljem.“¹⁰⁵

„U noćnoj sezoni Gospod mi daje uputstva, u simbolima, a zatim objašnjava njihovo značenje. On mi daje riječ, a ja se ne usuđujem da je ne dam ljudima.“¹⁰⁶

„Bog mi je dao svjedočanstvo svom narodu koje nije dao nikome drugom i ja moram nositi ovo svjedočanstvo koje je kao vatra zatvorena u mojim kostima.“¹⁰⁷

„Ne pišem nijedan članak u novinama izražavajući samo svoje ideje. One su ono što je Bog otvorio preda mnom u viziji.“¹⁰⁸

„U stara vremena Bog je govorio ljudima ustima proroka i apostola. U ovim danima On im govori svjedočanstvima svoga Duha.“¹⁰⁹

„Fizički sam oduvijek bila slomljena posuda; a ipak u mojoj starosti

¹⁰⁴ E. G. White, *Testimonies for the Church* 1:576-577.

¹⁰⁵ Letter 53 (1900), in A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 14.

¹⁰⁶ Manuscript 22 (1890), in A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 14.

¹⁰⁷ Letter 36 (1878), in A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 117. Letter 59 (1895), in A. L. White, *Ellen G. White Messenger to the Remnant*, 14.

¹⁰⁸ E. G. White, *Testimonies for the Church* 5:67. Letter 8 (1860), 16, 17, in *Manuscript Releases* (Washington, D.C.: E. G. White Estate, 1981), I:307.

¹⁰⁹ E. G. White, *Testimonies for the Church* 5:661, 4:147-148.

Gospod nastavlja da me pokreće svojim Svetim Duhom da napišem najvažnije knjige koje su ikada došle pred crkve i svijet.“¹¹⁰

U pismu koje je Elen napisala Lusindi Hol 8. aprila 1876. je rekla:

„U ovom trenutku imam poseban zadatak da napišem stvari koje mi je Gospod pokazao.... Osjećala sam da moram da zanemarim sve da bih izdala ovaj spis. Nisam prisustvovala sastancima dvije nedjelje.... Dok su starješine Vagoner i Lafborou kod nje, puštam ih da rade, i čuvam svu svoju snagu za jednu svrhu – da pišem...” (Review and Herald, 16. avgust 1973., str. 6)

Još jedna ilustracija njene prisile da piše je očigledna u pismu Džordžu Amadonu iz 1906.:

„Veče posle subote sam se povukla i dobro se odmorila bez glavobolje i bolova do pola deset. Nisam mogla da spavam. Dobila sam instrukcije i rijetko kada ležim u krevetu nakon što dođe takva instrukcija... Izašla sam iz kreveta i pisala pet sati najbrže što je moja olovka mogla da prati redove.“¹¹¹

Artur Vajt je takođe skrenuo pažnju na Elenino obimno pisanje i njen osjećaj prisile da piše:

„Piši, piši, piši, osjećam da moram, a ne odlagati“, napisala je Elen 1844. U ovim riječima je sažet cilj njenog najvažnijeg rada... Njeno iskustvo iz djetinjstva i njeno obrazovanje nisu bili takvi za koje bismo obično smatrali da su prirodno prikladni da provede cijeli život u pisanju.... Kada sumiramo priču, nalazimo da je gđa Vajt ogromna spisateljica. Danas postoji 18.000 stranica u aktuelnim knjigama E.G. Vajt. Uzimajući ovo sa ranijim izdanjima koja su sada van štampe, imamo ukupno 22.000 stranica. Ovome možemo dodati više od 2.000 članaka koji su se pojavili u našim raznim denominacijskim časopisima. Ove smanjene stranice knjiga bi nam dale još 12.000 stranica. Pored toga ima mnogo hiljada stranica rukopisnog materijala koji zbog svog lokalnog ili ličnog karaktera nije objavljen.“¹¹²

Već je napomenuto da je Gešvind skrenuo pažnju na duboke filozofske,

¹¹⁰ E. G. White, *Selected Messages* 3:76; Manuscript 122 (1903).

¹¹¹ Letter 28 (1906), in A. L. White, *The Later Elmshaven Years*, 75.

¹¹² A. L. White, *Ellen G. White, The Human Interest Story* 37-45.

moralne i religiozne brige koje manifestuju epileptičari temporalnog režnja, u snažnoj suprotnosti sa njihovom obrazovnom pozadinom.¹¹³ Kada se ovo kombinuje sa nekontrolisanom željom za pisanjem, iskušenje da se pozajmi materijal od drugih u ogromnim razmjerama može postati neodoljivo. Poziv na „piši, piši, piši“ može se lako promijeniti u „pozajmi, pozajmi, pozajmi“. Pod snažnom religioznom prisilom, takva spisateljica se mogla uvjeriti da je Bog taj koji ju je natjerao da pronađe materijal koji želi da kopira; i da je jednostavno bila poslušna božanskoj obavezi i podsticaju Duha da kopira spise drugih i objavi ih pod svojim imenom.

Ron Grejbil je nedavno raspravljao o opsežnom zaduživanju Elen Vajt, a takođe je ukazao na Eleninu prisilu da piše kao mogući razlog za njeno široko korišćenje nepriznatih izvora.

„Kada se obim njenog pisanja proširio, prvo na teme o zdravlju, a kasnije i na istoriju, gospođa Vajt se našla u poziciji u kojoj je bilo teško izbjeći plagijat. Njeno ograničeno obrazovanje nije je osposobilo za širok spektar tema koje je pokušavala da pokrije. Ipak, osjećala se ‘snažno primoranom’ da piše. ‘Treba li da se oduprem ovim utiscima da pišem, kad sam tako oprećena?’ pitala se. ‘Moram se pokoriti podsticajima Duha Božjeg ili se povući iz bilo kakve veze s djelom.’ ‘Ne pripisujem sebi sposobnost da pišem članke u novinama ili da napišem knjige koje objavljujem,’ rekla je. ‘Svakako nisam mogla da ih stvorim. Primala sam svjetlo poslednjih četrdeset pet godina i prenosila sam svjetlo koje mi je dato s neba našem narodu.’ Ova snažna slika o sebi kao nadahnute spisateljice možda je spriječila njenu sposobnost da shvati koliko su njeni spisi zavisni od drugih autora. Jedva je mogla osjetiti stepen do kojeg su njene vizije i snovi bili oblikovani u ono što je originalni izvor onoga što je pisala.”¹¹⁴

Koliko je Elen kopirala? Očigledno to još niko ne zna tačno, ali je očito masovno. Od 1887. godine, kada je Kenrajt prvi put skrenuo pažnju na njen plagijat, Vilijam Peterson, Ingemar Linden, Ronald Nambors,

¹¹³ Waxman and Geschwind, “Hypergraphia in Temporal Lobe Epilepsy”, *Neurology* 24: 629-636; Hermann, “Hypergraphia in Epilepsy,” *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry* 46: 46:848-853.

¹¹⁴ Ronald D. Graybill, *The Power of Prophecy: Ellen G. White and the Women Religious Founders of the Nineteenth Century* (Ph.D. diss., Johns Hopkins University, 1983), 206.

Džonatan Butler, Don Mek Adams, Valter Rea, Voren H. Džons, Ron Grejbil i drugi dodali su nagomilane dokaze o njenoj doživotnoj zavisnosti o izvoru bez kredita.¹¹⁵

Robert V. Olson je u *Adventist Review* od 23. februara 1984. izjavio da je „vjerovatno 50 posto ili više materijala u knjizi [Velika kontroverza] izvučeno iz drugih izvora.“ Tek će daljnja istraživanja konačno utvrditi koliko je više od „50 posto“ zapravo prepisano od drugih autora u ovoj knjizi Elen. Neki procjenjuju da može biti i do 90 posto, ali vjerovatno nije previše važno da li je pozajmljeno pola ili devet desetina. Elen je morala da piše, a da bi proizvela količinu koju je uradila nije imala ništa drugo nego da kopira od drugih; i to je, uz pomoć svojih sekretarica, uspjela.

Čini se da je Elenino književno posuđivanje počelo u njenom prvom članku objavljenom u *Day Star* od 24. januara 1846. godine, gdje je izvještavala o svojoj takozvanoj prvoj viziji iz decembra 1844. Očigledno je pred sobom imala pamflet ‘Hrišćansko iskustvo Viliijama E. Foja’, koji je objavljen i zaštićen autorskim pravima 1845. Njeno dugovanje Foju je evidentno na mnogim mjestima u njenom članku, ali najupečatljivije je mjesto gdje Fojev vodič kaže: „Oni koji jedu plod ovog drveta više se ne vraćaju na zemlju“ (str. 14). Elen je, zauzvrat, navela da Isus kaže: „Oni koji jedu plodove ove zemlje više se ne vraćaju na zemlju“.¹¹⁶

Ponavljjanje

Lako uočljiva osobina epileptičara temporalnog režnja je istrajnost, lepljivost ili viskoznost – oblik automatizma, koji se primjenjuje i na govor i na pisanje, u kojem pojedinac ponavlja riječi, fraze, rečenice, ili, kako je to Fenton izrazio, „sklonost da se pridržava svake misli, osjećaja i radnje“.¹¹⁷ Na primjer, mnogi koji su vidjeli Elen Vajt doživjeli su izvještaj o viziji da je ona često uzvikivala „slava, slava, slava“ na početku

¹¹⁵ Canright, “Mrs. E. G. White and Her Revelations”; Wellcome, *History of the Second Advent Message*; Brinkerhoff, *The Seventh-day Adventists and Mrs. White’s Visions*, 4-6.

¹¹⁶ “Letter from Sister Harmon,” *The Day Star*, 24 Jan. 1846, pp. 31-32.

¹¹⁷ G. W. Fenton, “Personality and Behavioral Disorders in Adults with Epilepsy,” in *Epilepsy and Psychiatry*, ed. E. H. Reynolds and M. R. Trimble (Edinburgh: Churchill Livingstone, 1981).

vizije. Dejni opisuje slučaj dječaka koji su prijavili Penfild i Džasper, a koji je „na početku napada čuo glas koji zove „Silvere, Silvere, Silvere“ – ime pacijenta. Čulo se kako četrdesetpetogodišnji muškarac govori: „Majko, majko, majko.“ A priznati agnostik je više puta izgovarao „Bože, Bože – o, moj Bože.“¹¹⁸ Eleninom podsvijesti bilo bi lako odabrati ponavljanje „slava, slava, slava“ jer se riječ slava obično koristila na metodističkim sastancima kojima je prisustvovala u svojoj adolescenciji.

Elen je dala dokaz o ovoj repetitivnosti u svojoj prvoj publikaciji kada je, kao osamnaestogodišnjakinja, šesnaest puta ponovila riječi „vidjela sam“. U drugom prilogu istom časopisu tri sedmice kasnije koristila je „vidjela sam“ trinaest puta. Dva mjeseca nakon ovoga, u članku *Malom ostatku rasutom u inostranstvu*, koristila je „vidjela sam“ trideset pet puta. Ponavljanje ove faze postaje sve uočljivije u Eleninim spisima, sve dok na nekim stranicama gotovo svaka rečenica ne počinje ovim riječima, kao što se vidi u njenom članku u *Present Truth* iz 1849. godine, gdje je u trinaest rečenica koristila „vidjela sam“ ili „pokazano mi je“ jedanaest puta.¹¹⁹

Mnoge druge riječi koje počinju ili su ugrađene u njene rečenice ilustruju ovu istu repetitivnost – riječi kao što su „oni“ i „ti“. U svim njenim ranim publikacijama, to se lako može vidjeti, posebno na prvih sto stranica prvog toma njenih *Svjedočanstava* i drugog toma *Duhovnih darova*. U kasnijim izdanjima njenih radova većina ponavljanja, posebno „vidjela sam“ i „pokazano mi je“, je eliminisana. Možda se u početku na čestu upotrebu „vidjela sam“ u njenim spisima gledalo kao na jačanje tvrdnje o božanskom nadahnuću. Kako je vrijeme odmicalo, urednici su uveliko smanjili dokaze o ovom ponavljanju, ali nikada u potpunosti eliminisali.¹²⁰

Elenin sin, V.K. Vajt, složio se „da je u originalnim rukopisima... bilo

¹¹⁸ Daly, “Ictal Clinical Manifestations of Complex Partial Seizure,” in *Advances in Neurology* 4 11:61; R. D. Walter, “Clinical Aspects of Temporal Lobe Epilepsy,” *California Medicine* 110 (1969): 325-329.

¹¹⁹ *Present Truth* (published by James White in Middletown, Connecticut) (Dec. 1849), 35.

¹²⁰ E. G. White, *Spiritual Gifts* 1: 148. *A Sketch of the Experience and Views of Ellen G. White* (Saratoga Springs, New York: James White, 1851), 3.

takvog ponavljanja.“ A Elen je 1906. napisala:

„Dok je moj muž živio, on je bio pomoćnik i savjetnik – upute koje sam dobila u viziji vjerno sam napisala.... Poslije smo zajedno ispitali stvar, moj muž je ispravljao gramatičke greške i eliminisao nepotrebno ponavljanje.“¹²¹

Kasnije se „očekivalo da sekretarice... izostave ono što je bilo očigledno nepotrebno ponavljanje.“ Artur Vajt je takođe vjerovao da je „u nekim originalnim rukopisima“ bilo mnogo ponavljanja, kada je Elen bila „zbunjena mnogim brigama i teretima“.¹²²

Mnoga ponavljanja koja nisu bila toliko zamjerljiva kao „vidjela sam“ ostala su čak i u njenim kasnijim spisima. Posebno su značajni slučaji u kojima je predstavljala druge kako govore ili pišu sa istom repetitivnošću kao i ona. Na primjer: „Anđeo je rekao: ‘Budite čisti vi koji nosite posuđe Gospodnje, budite čisti vi koji nosite posuđe Gospodnje.’“¹²³

Elen je imala dvije vizije 5. januara 1849. u Roki Hilu, Konektikat. U drugoj viziji vidjela je četiri anđela kako idu prema zemlji u specijalnoj misiji. Isus je „sa sažaljenjem pogledao ostatak,... podigao ruke, i glasom dubokog sažaljenja povikao: ‘Krv moja, Oče, moja krv, moja krv, moja krv’... Tada sam vidjela anđela... kako viče iz sveg glasa: ‘Čekaj! Stani! Stani! Stani!’“ Iste godine je napisala i: „Čula sam anđela kako govori: ‘Ubrzajte brze glasnike, ubrzajte brze glasnike’.“¹²⁴ Godinu dana kasnije citirala je pitanje anđela: „Mogu li takvi ući u raj?“ Drugi anđeo je odgovorio: „Ne, nikada, nikada, nikada.“¹²⁵

U Eleninom izvještaju o njoj viziji u Balstonu od 14. marta 1852., dato je sledeće:

„Ako grijesi ne idu unaprijed na sud nikada neće ići. Tvoj narod, tvoj narod, tvoj narod, tvoj narod nije spreman, nije spreman, nije spreman. Za

¹²¹ W. C. White, “The Writing and Sending Out of the Testimonies to the Church,” in *Addresses to Faculty and Students at the Advanced Bible School, Angwin, California* part I (1935), 19.

¹²² Ibid., 20.

¹²³ E. G. White, *Early Writings*, 62.

¹²⁴ Ibid, 38; idem, *Present Truth* I (1850):23.

¹²⁵ E. G. White, *Present Truth* I (1850):72.

to vrijeme jedan otkriven grijeh će satrijeti dušu. Nebo neće dati odgovor. To vrijeme će iskušati ljudske duše. Zabuna će se dogoditi i njihova želja neće biti dovršena! Zar ne možete vidjeti? ... Spremite se! Spremite se! Spremite se! Gledam, gledam one koji imaju tu odličnu platu za žrtvu da dobiju... Pomozite djeci da se spremu, nešto se mora uraditi. Svoje ja! Svoje ja! O Isuse, sažali se i oprosti svojoj pogrešivoj djeci!“¹²⁶

Godine 1852. u Vergenesu, Elen je rekla za Džejmsa Vajta: „Sila Božja je bila na njemu... rekao je, ‘Nadam se da ću se izvući! U ime Gospodnje, nadam se da ću se izvući!’“¹²⁷

U viziji Elen Vajt u Satonu iz 1850. imamo sledeći primjer:

„Onda sam vidjela da moramo piti duboko, duboko, iz vode sa izvora.... Vidjela sam da brat Bejts mora biti otvoren, spreman da napusti dragu tačku kada zasja jasna svjetlost. Vidjela sam da moramo više da budemo kao Isus.... Vidjela sam Džejmsa i brata Bejtsa: rekao je anđeo, zbijte se, zbijte se zajedno, vi pastiri da se ovce ne bi rasule. Volite jedni druge kao što sam ja volio vas. Plivajte, uronite duboko, duboko, duboko, u okean Božje ljubavi, vidjela sam da moramo pobijediti...“¹²⁸

Dana 3. januara 1875. godine, u Batl Kriku, Elen je imala viziju o kojoj je izvijestio V.K. Vajt i koja je pokazala neke od tipičnih karakteristika napadaja temporalnog režnja, uključujući ponavljanje. Bila je bolesna od gripe i sjedila je u velikoj fotelji, toplo umotana u ćebad.

„Tada je majka krenula da se moli, i konjskim, mukotrpnim glasom, izgovorila je dvije-tri rečenice molitve. Odjednom joj je glas postao čist i muzikalan, i čuli smo zvonki povik: ‘Slava Bogu!’ Svi smo podigli pogled i vidjeli da su joj ruke bile uperene nagore, a usne su joj bile zatvorene, iako je srce nastavilo da radi, izraz tjeskobe je došao na njeno lice. Odbacila je svoju ćebad, iskoračila naprijed, hodajući naprijed-nazad po sobi. Previjajući ruke, zastenjala je: ‘Mrak! Mrak! Svuda mrak! Tako mračno!’ Zatim je nakon nekoliko trenutaka naglašeno uzviknula: ‘Svjetlo! Malo svjetla! Više svjetla! Puno svjetla!... Nakon svojih uzvičnih opaski u vezi

¹²⁶ *Record Book* (Washington, D.C.: E. G. White Estate) 1:94.

¹²⁷ E. G. White, *Spiritual Gifts* 2:158.

¹²⁸ “The Sutton Visions of Mrs. E. G. White,” as copied by Hiram Edson. Advent Source Collection, General Conference of SDA, Washington. D.C., W 58 (1850):12-13.

sa svjetlima, sjela je na svoju stolicu.“¹²⁹

Godine 1868. napisala je: „On neće prihvatiti pola žrtve. Sve, sve, sve je Božje“.¹³⁰ U *Ranim spisima* (2. izdanje, 1882) napisala je: „Anđeo je rekao: ‘Spremite se, spremite se, spremite se, moraćete da umrete većom smrću svijetu od one kojom ste ikada umrli.“¹³¹

Čini se jasnim da su u mnogim slučajevima riječi koje se pripisuju anđelima i Hristu sročene s Eleninom karakterističnom repetitivnošću – „lepljivošću“ epileptičara temporalnog režnja. U knjigama kao što su njena kasnija izdanja *Velike kontroverze* i kasnijim knjigama kao što su *Čežnja vjekova* i *Djela apostolska*, u kojima ima toliko materijala parafraziranog od drugih autora i koje su bile dobro uređene, očekivalo bi se da se vidi malo od njene karakteristične sklonosti ponavljanju; ali neki dokazi ostaju.

Pred kraj svog boravka u Australiji, Elen je imala viziju, kako je izvijestio G.B. Star:

„Bila sam budna kao i sada, a iznad mene su se pojavila zlatna kola i srebrni konji, a Isus je, u kraljevskom veličanstvu, sjedio u kočijama.... Onda su došle riječi koje su se kotrljale preko oblaka iz kočije s Isusovih usana: Fani Bolton je tvoj protivnik! Fani Bolton je tvoj protivnik! ponovljene tri puta, rekla je sestra Vajt, imala sam istu viziju prije otprilike sedam godina, kada je moja nećakinja Meri Kalaf bila na mojim spisima.“¹³²

Takođe je ponovila „drugdje, drugdje, drugdje, drugdje“ u pismu iz Australije 1892. godine.¹³³ Još kasnije je napisala: „Primila sam pismo od starješine Danielsa u vezi sa dogradnjom još jedne zgrade uredu *Review*

¹²⁹ W. C. White, in *The Spirit of Prophecy Treasure Chest* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1960), 33-34. E. G. White, *Testimonies for the Church* 1:694. E. G. White, *Early Writings*, 2nd ed. (republished by Review and Herald Publishing Association in 1925), 64.

¹³⁰ E. G. White, *Testimonies for the Church* 1:694.

¹³¹ E. G. White, *Early Writings*, 2nd ed., 64.

¹³² G. B. Starr, “The Watchcare of Jesus Over the Writings Connected with the Testimony of Jesus, June 2, 1915,” in *The Fannie Bolton Story, A Collection of source Documents* (Washington, D.C.: Ellen G. White Estate, 1982), 110. See also A. L. White, *The Australian Years* 241; Ellen G. White, Letter 130 (1893), in Graybill, “The Power of Prophecy,” 178.

¹³³ E. G. White, *Testimonies for the Church* 8:90.

and *Heralda*. Odgovor koji dajem na ovo je: Ne, ne, ne.“¹³⁴ Bilo je rano u decembru 1914. godine kada je svjedočila da je čula glasove u noćnoj sezoni kako viču: „Naprijed! Naprijed! Naprijed! Pritisni bitku do kapije!“¹³⁵

Godine 1901. Elen je rekla: „Bože sačuvaj! Bože sačuvaj, braćo.“ U pismu iz 1904. napisala je: „Olabavi, olabavi, moja je poruka.“¹³⁶ „Prvo poglavlje Danila... čitajte ga, čitajte ga, i dok čitate, postanite mudri ne svojom vlastitom uobraziljom, nego mudri kao Danilo.“¹³⁷ „Velike poteškoće koje su postojale u Batl Kriku ne bi bile. Velika nestašica sredstava ne bi bila.“¹³⁸ U pismu koje je napisala A.G. Danielsu i V.V. Preskotu 20. maja 1904. ona izvještava da je Hrist rekao: „Ujedinite se, ujedinite se, ujedinite se u savršenoj harmoniji.“¹³⁹

Horas Šo je u svojoj doktorskoj disertaciji 1959. uključio rezultate upitnika koji je poslao poštom onima koji su možda lično poznavali Elen Vajt. Jedan dopisnik je izvijestio o sastanku kojem je prisustvovala na kojem je Elen govorila. „Nakon onoga što je izgledalo kao njena oproštajna opomena, oklijevala je na trenutak, a zatim je rekla: ‘Budite razumni, budite razumni, budite razumni’.“¹⁴⁰

Hipermoralizam

Još jedna osobina u spisima Elen G. Vajt je ona koja uključuje hipermoralizam, trezvenost, odsustvo humora i višestruke opomene. To je posebno vidljivo u spisima koji su bili namijenjeni njenim sučlanovima

¹³⁴ E. G. White, *Life Sketches*, 409; Review and Herald. 5 July 1906.

¹³⁵ E. G. White, *Life Sketches*, 409; A. W. Spalding, *Origin and History of the Seventh-day Adventists* (Washington, D.C.: Review and Herald Publishing Association, 1962), 3:280.

¹³⁶ A. L. White, *The Early Elmshaven Years*, 77, 349.

¹³⁷ Manuscript 13 (190 1), *Letters and Manuscripts* Relating to Medical Missionary Work and Going to Battle Creek (1928), 11. Diary (Jan. 1898).

¹³⁸ Manuscript 13 (190 1), *Letters and Manuscripts*. 13.

¹³⁹ A. W. Spaulding and Percy T. Magan Collection, “Unpublished manuscript testimonies of Ellen G. White” (1915-1916), 350. A. L. White, *The Early Elmshaven Years*. 77, 349.

¹⁴⁰ Horace Shaw, “A Rhetorical Analysis of the Speaking of Mrs. Ellen G. White A Pioneer Leader and Spokeswoman of the Seventh-day Adventist Church” (Ph.D. diss., Michigan State University, 1959), 615.

crkve. Tipičan primjer ovoga može se vidjeti u pismu napisanom dragoj sestri E. 1873.:

„Pokazano mi je da ti je potrebno temeljno obraćenje. Nisi sada na pravom putu da zadobiješ taj mir i sreću, koje će pravi ponizni, krstonosni vjernik sigurno dobiti... Ti imaš sebično raspoloženje... Tvoje glavne misli su za sebe, da ugodiš sebi... Ti zanemaruješ da se veselo baviš poslom koji ti je Bog ostavio da radiš. Previđaš opšte jednostavne dužnosti koje leže direktno na tvojoj stazi... Ne učiš da usrećiš druge... Ti se prepuštaš sanjarskoj navici, koja se mora prekinuti... Ne napreduješ tako brzo, kao što moraš... Ti si bio oblak i sjenka u svom srcu... Nemaš milosti Božje u svom srcu... Ti voliš da razmišljaš i pričaš o mladićima. Tumačiš njihovu uljudnost kao posebno poštovanje prema sebi. Ti laskaš sebi... Reforma-cija mora započeti u domu tvog oca. Ti nosiš pečat očevog karaktera. Trebalo bi da se trudiš da se kloniš njegovih grešaka i njegovih ekstrema... Ti ne voliš djecu. U stvari, ti ne voliš ništa što zahtijeva stalan, ozbiljan, u-poran trud.“¹⁴¹

U ovom pismu od sedam stranica, 75 rečenica počinje s ‘ti’, a dodatnih 115 puta ‘ti’ se koristi u sredini rečenica i primjer je osuđivanja i hipermoralizma koji se vidi kod epileptičara temporalnog režnja, a koji se često susreće u Eleninim spisima.¹⁴²

Hipermoralizam i hiperetičnost epileptičara temporalnog režnja usko je povezana s njihovom nedostatkom humora, viskoznošću, pažnjom na detalje i samoispitivanjem. Vaksman i Gešvind su 1975. napisali:

„Često postoji upadljiva preokupacija detaljima, posebno što se tiče moralnih ili etičkih pitanja ili oboje. Za ove pacijente nema sitnica... Zao-kupljenost detaljima i jasnoćom i dubokim osjećajem pravednosti eviden-tni su u govoru mnogih naših pacijenata.“¹⁴³

Drugi istraživači su opisali ovaj fenomen:

„Svi događaji su ozbiljni za ove pacijente... Oni mogu postati pretje-rano zabrinuti za moralna pitanja i uključiti se u ispravno i pogrešno

¹⁴¹ E. G. White, Testimonies for the Church 3:329-338,

¹⁴² Ibid., 2:261-268.

¹⁴³ S. G. Waxman and N. Geschwind, “The Interictal Behavior Syndrome of Temporal Lobe Epilepsy,” Archives of General Psychiatry 32 (1975): 1580-1586.

prilično trivijalnih stvari... potrebno je razmotriti ispravnost ili neispravnost svake stavke zajedno sa svim ograncima; nijedno pitanje se ne može lako odbaciti; ovi pacijenti postaju dugi u govoru i često osjećaju potrebu da svoje misli stave u dugačke zapise; skloni su da budu upadljivo bez humora.“¹⁴⁴

Epileptičari temporalnog režnja imaju tendenciju da budu ne samo hiperetični, već često i hiper religiozni. Za njih, njihovim vlastitim propovjednicima možda nedostaje duboko vjersko uvjerenje... Ove osnovne osobine objašnjavaju produbljivanje emocionalnog odgovora s pretjeranim naglaskom na kvalitete dobra i zla, ispravnog i pogrešnog.¹⁴⁵

Snažno osjećati moralna i etička pitanja je vjerovatno poželjna osobina; međutim, kako se ova osobina izvodi i izražava je značajno u odnosu na epilepsiju temporalnog režnja. Pretjerana zabrinutost trivijalnim pitanjima, opsjednutost moralnim pitanjima, nedostatak razumijevanja i tolerancije za različita mišljenja, te rezultirajuće prosuđivanje i osuda onih koji se razlikuju, izdvajaju ove pacijente. Ovo je često praćeno osjećajem božanske misije i autoriteta. Nazvani su „nefleksibilnim“ i nije vjerovatno da će promijeniti svoje gledište.

Kao što je Berd istakao, kod ovih pacijenata postoji težina, dugotrajnost i tupost, zajedno sa egocentričnošću, masnim izgovorima i lepljivošću.¹⁴⁶

Elenin hipermoralizam ilustruje njena rasprava o odijevanju:

„Pokazano mi je da neki iz Božjeg naroda oponašaju modu svijeta, i da brzo gube svoj osobit, sveti karakter, koji bi ih trebao razlikovati kao Božji narod. Ukazano mi je na drevni Božji narod, a onda sam bila navedena da uporedim njihovu odjeću sa načinom odijevanja ovih poslednjih

¹⁴⁴ A. E. Walker and D. Blumer, “Long Term Behavioral Effects of Temporal Lobectomy for Temporal Lobe Epilepsy,” McLean Hospital Journal (June 1977).

¹⁴⁵ D. Blumer, “Temporal Lobe Epilepsy and Its Significance,” in Benson and Blumer. *Psychiatric Aspects of Neurologic Disease* (New York: Grune and Stratton, 1975), 162, 185-191. See also I. Sherwin, “Clinical and EEG Aspects of Temporal Lobe Epilepsy with Behavior Disorder, the Role of Cerebral Dominance,” McLean Hospital Journal (June 1977).

¹⁴⁶ A. W. Beard, *The Schizophrenia-like Psychoses of Epilepsy. ii- Physical Aspects.* The Journal of Psychiatry 109 (1963):113-129.

dana. Kakva razlika! Kakva promjena! Tada žene nisu bile drske kao sada. Kad su izlazile u javnost pokrivalo su svoja lica velom. U ovim posljednjim danima moda je sramna i neskromna... Mali šeširići koji otkrivaju lice i glavu, pokazuju nedostatak skromnosti... Mladi i stari, Bog vas sada iskušava. Vi odlučujete svoju vlastitu vječnu sudbinu. Vaš ponos, vaša ljubav da slijedite modu svijeta, sve se stavlja na vagu, i težina zla je strašno protiv vas... Mnogi, vidjela sam, laskaju sebi da su bili dobri hrišćani, koji nemaju ni jedan tračak svjetlosti od Isusa... I vidjela sam da Gospod brusi svoj mač na nebu da ih posiječe.“¹⁴⁷

O djeci koja se igraju subotom ona je dala ovaj savjet:

„Roditelji, prije svega, brinu o svojoj djeci subotom. Ne dozvolite im da krše Božji sveti dan igrajući se u kući ili napolju. Možete i sami kršiti subotu kao i pustiti svoju djecu da to rade, a kada dopuštate svojoj djeci da lutaju okolo i dopuštate im da se igraju u subotu, Bog gleda na vas kao na kršitelje subote.“¹⁴⁸

Ona je takođe napisala:

„Odavno sam planirala da razgovaram sa svojim sestrama i kažem im da, prema onome što je Gospodu s vremena na vrijeme bilo ugodno da mi pokaže, postoji velika krivica među njima... Njihove riječi nisu tako birane i dobro odabrane kao što bi trebalo da budu kod onih žena koje su primile milost Božju. Previše su familijarne sa svojom braćom. One se zadržavaju oko njih, naginju se prema njima i izgleda da biraju njihovo društvo. Veoma im prija njihova pažnja. Iz svjetlosti koju mi je Gospod dao, naše sestre treba da slijede vrlo različit kurs. Trebaju biti više rezervisane, pokazuju manje drskosti i ohrabruju u sebi stidljivost i trezvenost. I braća i sestre se previše upuštaju u veseo razgovor kad su jedni s drugima u društvu.“¹⁴⁹

„Ne treba se upuštati u trivijalne, obične razgovore. Bog gleda u

¹⁴⁷ E. G. White, *Spiritual Gifts* 2:227-229. Ibid., 256. See also, Ronald L. Numbers, *Prophetess of Health* (New York: Harper and Row, 1976), 129-159. E. G. White, *Testimonies for the Church* 3:171. Ibid., 4:628.

¹⁴⁸ E. G. White, *Review and Herald* 3 (17 Feb. 1853):155.

¹⁴⁹ E. G. White, *Testimonies for the Church* 2:455. *Spiritual Gifts*, 256; idem, *Review and Herald* 3:155 (17 Feb. 1853).

svaku tajnu stvar života.“¹⁵⁰

„Pokazano mi je da će pravi Isusovi sledbenici odbaciti piknike, donacije, predstave i druga okupljanja iz zadovoljstva.“¹⁵¹

„Kod mnogih mladih dama, momci su tema razgovora, kod mladića su to djevojke... Oni pričaju o onim temama o kojima im se uglavnom misli. Anđeo zapisivač piše riječi ovih momaka i djevojaka koji se izjašnjavaju kao hrišćani.“¹⁵²

„Dosjetke, šale i ovozemaljski razgovor pripadaju svijetu... Otvorena komunikacija između Boga i njegove duše... neće izazvati lakoumnost ili privid osmijeha, već će solumizovati um.“¹⁵³

„Nemoj, sestro moja, da se više igraš sa svojom dušom i sa Bogom. Pokazalo mi se da je glavni uzrok tvog nazadovanja tvoja ljubav prema oblačenju... a ti se nalaziš sa jedva iskrom ljubavi Božije u svom srcu... Pokazano mi je da su naša crkvena pravila veoma manjkava. Sve ispoljavanja ponosa u odijevanju, što je zabranjeno u Riječi Božjoj, trebalo bi da bude dovoljan razlog za crkvenu disciplinu.“¹⁵⁴

„Ako to ne učinimo, naše crkve će postati demoralizovane.“¹⁵⁵

Možda je Elenino protivljenje „svjetovnom razgovoru“ bilo vezano za njeno upozorenje protiv knjiga sa pričama i čitanja fikcije:

„Dragi brate E: ...mnogo sam se iznenadila kada sam pročitala vašu preporuku Čiča Tomine kolibe, Robinsona Kruso i TAKVIH KNJIGA. U opasnosti ste da postanete pomalo neoprezni u svom pisanju... Više puta sam vidjela zlo čitanja takvih knjiga.“¹⁵⁶

Elen se takođe osjećala prisiljenom da progovori protiv bicikala, tenisa i kriketa.

„Pokazane su mi stvari među našim ljudima koje nisu bile u skladu s njihovom vjerom. Činilo se da je došlo do ludila za biciklom. Novac je

¹⁵⁰ E. G. White, *The Adventist Home* (1899; reprint, Nashville, Tennessee: Southern Publishing Association, 1952), 443.

¹⁵¹ E. G. White, *Testimonies for the Church* 1:288.

¹⁵² E. G. White, *Testimonies for the Church*, 2:460.

¹⁵³ E. G. White, *Testimonies for the Church*, 3:241.

¹⁵⁴ E. G. White, *Testimonies for the Church*, 4:647.

¹⁵⁵ Ibid., 4:648.

¹⁵⁶ E. G. White, *Testimonies for the Church*, 5:516.

potrošen da se zadovolji entuzijazam u ovom pravcu koji je možda bolje, daleko bolje mogao biti uložen u izgradnju bogomolja... Među njima je vladao duh prepirke i svađe koji bi trebao biti najveći. Duh je bio sličan onom koji se pokazao u bejzbol igrama na igralištu koledža. Moj Vodič je rekao: 'Ove stvari su uvreda za Boga'.¹⁵⁷

Takođe je napisala:

„Preda mnom je iznesen pogled na stvari u kojem su učenici igrali tenis i kriket. Zatim sam dobila instrukciju o karakteru ovih zabava. Predstavljene su mi kao vrsta idolopoklonstva, poput idola naroda... Anđeli Božiji... su bili posramljeni da ovakve egzibicije daju deklarirana djeca Božja.“¹⁵⁸

Pored strašnih posledica koje je Elen pripisivala samozadovoljavanju, zaprijetila je jednako zastrašujućim rezultatima onima koji nose komade kose:

„Moda opterećuje glave žena vještačkim pletenicama i jastučićima... koji zagrijavaju i pobuđuju kičmene nervne centre u mozgu... Djelovanje krvi na donje ili životinjske organe mozga, uzrokuje neprirodnu aktivnost i sklonost ka nepromišljenosti u moralu, a um i srce su u opasnosti da budu iskvareni. Kako se životinjski organi uzbuđuju i jačaju, moral slabi. Moralne i intelektualne moći uma postaju sluge životinjskog... Mnogi su izgubili razum i postali beznadežno ljudi, slijedeći ovu nakaznu modu.“¹⁵⁹

Hiposeksualnost

Pokazalo se da je hiposeksualnost čest simptom epilepsije temporalnog režnja. Voker i Blumer¹⁶⁰ navode da je takva izmijenjena seksualnost „...depresija seksualnog iskustva, a ne samo oštećenje genitalnog izraza. Kod pojedinca koji razvije epilepsiju prije puberteta, on ili ona možda

¹⁵⁷ E. G. White, *Testimonies for the Church*, 8:51-52.

¹⁵⁸ E. G. White, *Counsels to Parents, Teachers. and Students* (Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1913), 350.

¹⁵⁹ E. G. White, "Words to Christian Mothers, no. 2," *Health Reformer* 6 (Oct. 1871):12 1.

¹⁶⁰ Walker and Blumer, "Long Term Behavioral Effects of Temporal Lobectomy," *McLean Hospital Journal* (June 1977). See also Blumer, "Temporal Lobe Epilepsy" in *Psychiatric Aspects of Neurologic Disease*, 162, 185-191; Sherwin, "Clinical and Aspects of Temporal Lobe Epilepsy," *McLean Hospital Journal* (June 1977).

nikada neće saznati za psihoseksualna iskustva.“ Blumer je istakao da su i hiposeksualnost i „viskoznost“ stabilne manifestacije u epilepsiji temporalnog režnja, te da se manifestuju oko dvije godine nakon pojave epilepsije.

Takva hiposeksualnost se eliminiše kod epileptičara temporalnog režnja hirurškim uklanjanjem zahvaćenog područja temporalnog režnja. Fridgindnost ili slab seksualni nagon simptomi su hiposeksualnosti. Šukla¹⁶¹ i drugi su izvijestili da se „hiposeksualnost čini jedinstveno povezana s epilepsijom temporalnog režnja“ (u poređenju s generalizovanom epilepsijom), te da ovi pacijenti „nisu pokazali nikakvu zabrinutost zbog toga“. U Šuklinoj studiji, dvadeset osam od četrdeset četiri pacijenta bilo je hiposeksualno. 64% pacijentkinja su bile hiposeksualne i „učestvovala su u seksualnim odnosima samo na ponovljene zahtjeve svojih muževa“. Šukla takođe izvještava da su od Gastautovih i Kolombovih pacijenata dvije trećine bile hiposeksualne.

Proučavajući Elen G. Vajt u vezi sa osobinom hiposeksualnosti, moramo zapamtiti da se njena prvobitna nesreća dogodila kada je imala devet godina, vjerovatno prije puberteta. Udala se sa osamnaest godina, imala četiri sina i ostala udovica kada je imala pedeset i tri godine. Elen se nije preudala i umrla je u osamdeset sedmoj godini.

Elen je dosta pisala o odnosima između polova i o seksualnosti. Njeni savjeti o vrlo mladima sugerišu opasnost od dopuštanja druženja male djece sa onima suprotnog spola. Čini se da je ovaj savjet motivisan njenim strahom da bi ova mala djeca mogla postati seksualno uzbuđena i postati žrtvom razorne prakse masturbacije.

„Ovo je brzo doba. Dječaci i djevojčice počinju da obraćaju pažnju jedni na druge kada bi i jedni i drugi trebali biti u jaslicama, učeći pouke iz skromnosti i držanja. Kakva je posledica ovog zajedničkog miješanja? Povećava li čednost kod mladih koji se tako okupljaju? Ne, zaista! To povećava prve požudne strasti; nakon ovakvih susreta mladi su sluđeni od đavola i odaju se njihovim zlim praksama.“¹⁶²

¹⁶¹ G. D. Shukla et al., “Sexual Disturbances in Temporal Lobe Epilepsy. A Controlled Study,” *British Journal of Psychiatry* 134 (1979):288-293.

¹⁶² E. G. White, *Testimonies for the Church* 2:482.

Elen je jednoj odrasloj osobi dala sledeći savjet:

„Upao si u tužnu grešku koja je toliko rasprostranjena u ovom degenerisanom dobu, posebno sa ženom. Previše voliš drugi pol... Čini se da znaš dosta o očekivanim brakovima, i pišeš i pričaš o tim stvarima. Ovo samo uzrokuje glad u tvojoj duši... Učinio si veliku nepravdu prema sebi dopuštajući svom umu i razgovoru da se fokusira na ljubav i brak.“¹⁶³

„Mnogi roditelji u bračnom životu ne stiču znanje koje bi trebali... Oni su se u braku ujedinili sa subjektom po svom izboru i stoga smatraju da je brak posvetio ugađanje nižim strastima. Čak i muškarci i žene koji ispovijedaju pobožnost daju labavu kontrolu svojim požudnim strastima, i ne misle da ih Bog smatra odgovornima za trošenje vitalne energije, što slabi njihov oslonac na život i podriva cijeli sistem.“¹⁶⁴

Elen je nastavila sa svojim savjetom:

„Neka se hrišćanska žena suzdrži, i riječju i djelom, od uzbuđivanja životinjskih strasti svog muža. Mnogi nemaju nikakvu snagu da troše u ovom smjeru. Od mladosti su oslabili mozak i narušili konstituciju zadovoljavanjem životinjskih strasti.“¹⁶⁵

Elenin zastrašujući opis rezultata masturbacije inspirisan je možda njenom sopstvenom hiposeksualnošću i savremenom literaturom na tu temu.

„Žene posjeduju manju vitalnu snagu od drugog pola... Rezultat samozlostavljanja kod njih se vidi u raznim bolestima, kao što su... gubitak pamćenja i vida, velika slabost u leđima i slabinama, bolesti kičme, glava često propada iznutra. Kancerogeni humor [tumor], koji bi ležao uspavan u sistemu tokom njihovog života, je upaljen i počinje svoj izjedajući i destruktivni rad. Um je često potpuno uništen i dolazi do ludila.“¹⁶⁶

Elen navodi da je rana nesreća spriječila da sazna za ove tajne poroke.¹⁶⁷

(Napomena: Za neupućene, osnovna ideja teorije vitalne sile je da

¹⁶³ Ibid., 248.

¹⁶⁴ Ibid., 472.

¹⁶⁵ Ibid., 477.

¹⁶⁶ E. G. White, *Appeal to Mothers* (Battle Creek, Michigan, 1864), 27. See also Numbers, *Prophetess of Health* 1976.

¹⁶⁷ E. G. White, *Testimonies for the Church* 2:472.

pojedinaac započinje život s određenom količinom „vitalne sile“ i troši tu silu polako ili brzo – što brže, što prije istekne – slijedi smrt. Elen je ovaj koncept usvojila od vitalističkih ljekara i pisaca svog vremena.)

Na drugom mjestu Elen ovome dodaje: „Usamljenički porok ubija hiljade i desetine hiljada.“¹⁶⁸

Elen je takođe bila slobodna da savjetuje misionare da nemaju djecu dok su na misijskom polju.

„Pokazano mi je da su brat i sestra V. odstupili od Božjeg savjeta u donošenju djece na svijet. Bog je tražio sve što je bilo do njih u svom radu za Učitelja, ali je došao neprijatelj, i njegov savjet je poslušan... Kada sam saznala da ćete uskoro imati prinovu u svojoj porodici, znala sam da ne vršite volju Božju, već da slijedite vašu vlastitu sklonost da ugodite sebi... Došlo je vrijeme kad, u jednom smislu, oni koji imaju žene budu kao da ih nemaju... Potpuno sam zgrožena kursom naših propovjednika i radnika.“¹⁶⁹

Elen Vajt je očigledno bila veoma religiozna žena. Ono što se ne prepoznaje tako često je krhkost njenog religioznog iskustva i njeni periodi depresije, sumnje i očaja – svaki od njih je, prije ili kasnije, praćen obnovom vjere i hrabrosti. Elen je otvoreno podijelila ove epizode koje su se periodično pojavljivale tokom većeg dijela njenog života. Harst i Berd su 1970. skrenuli pažnju na učestalost vjerskih kriza i obraćenja kod epileptičara temporalnog režnja.¹⁷⁰

Pseudo napadaji

Stanja koja su klasifikovana kao pseudoepilepsija i pseudo napadaji mogu se pomiješati sa parcijalnim kompleksnim napadima. To uključuje

¹⁶⁸ Ibid., 4:95-97.

¹⁶⁹ E. G. White, Document DF97c, in Sherman A. Nagel, *God's Love, The Remnant Church* (Beaverton, Oregon: n.p. 1934), 61-62. See also E. G. White, *Gospel Workers* (Washington, D.C. Review and Herald Publishing Association, 1920), 459; idem, *Adventist Home*, 165-166.

¹⁷⁰ Beard, "Schizophrenic-like Psychoses" 109:95-150. E. G. White, *Life Sketches*, 135-142. Ibid., 153. Ibid., 16 1. Ibid., 194-195; idem, *Testimonies for the Church* 1:63-65; idem, *Spiritual Gifts* 2:36-37. *Spiritual Gifts* 2:5 1. *Testimonies for the Church* 1:597. Ibid., 2:607-609. Manuscript 61 (1894), in *Mind, Character, and Personality*, 811-812. N. Geschwind, "Psychiatric Complications in the Epileptics," *McLean Hospital Journal* (June 1977):6-8.

histeriju, reakcije konverzije, narkolepsiju, sinkopu, hiperventilaciju i druge. Ako je osoba pri svijesti tokom ovih iskustava, to nije epilepsija. Psihogene reakcije, kao što se vidi u intenzivnom religioznom uzbuđenju, pogoduju razvoju histerije. Na sastancima probuđenja koji su bili popularni tokom prvih godina Eleninog vizionarskog iskustva često su muškarci i žene padali sa svojih sjedišta, vapili za milost, grčili se u agoniji i padali u nesvijest. Histerični napadi se javljaju samo kada postoji publika koja će im svjedočiti. Nedavna istraživanja takođe pokazuju da barem neke osobe koje tvrde da su podložne ekstrasenzornim ili paranormalnim iskustvima mogu zapravo patiti od disfunkcije temporalnog režnja koja je očigledno nasledna. Pacijenti s epileptičkim napadima temporalnog režnja takođe mogu imati napade histerije.¹⁷¹

Sugerisano je da, ako se Elenine vizije pripisuju oštećenju njenih temporalnih režnjeva, takvo objašnjenje zanemaruje uzimanje u obzir emocionalnih, kulturnih i psihičkih faktora koji su mogli biti odgovorni za njen trans kao što se događalo kod drugih osoba u prošlosti. Takva pitanja zanemaruju činjenicu da epileptičar temporalnog režnja učestvuje u vizionarskom iskustvu koje mu se nameće sa svojim ukupnim fizičkim, intelektualnim, emocionalnim, religioznim i kulturnim bićem – u kojem sudjeluju svi prošli i sadašnji uticaji. Vizionarsko iskustvo nije nešto izvan stvarne osobe; proizvodi se i u cijeloj osobi – uključujući posledice bilo kakvog organskog oštećenja koje može biti prisutno.

¹⁷¹ T. L. Riley and A. Roy, *Pseudoseizures* (Baltimore: Williams and Wilkins, 1982); William G. McLoughlin, Jr., *Modern Revivalism* (New York: Ronald Press Company, 1959); E. G. White, *Early Writings*, 43-44; M. Gross, *Pseudoepilepsy* (Lexington, Massachusetts: Health, 1983); R. J. Cohen and C. Suter, "Hysterical Seizures: Suggestion as a Provocative EEG Test," *Annals of Neurology* 11 (1982):391-395; L. A. Hurst and V. M. Neppe, "A Familial Study of Subjective Paranormal Experience in Temporal Lobe Dysfunction Subjects," *Parapsychological Journal of South Africa* 2 (1981):56-64; S. Krippner, "Dreams and Other Altered Conscious Stages," *Parapsychological Journal of South Africa* 2 (1981):35-55; A. M. Moffett and D. F. Scott, "Hysterical Attacks in Patients with Epilepsy," in D. F. Rose, *Research in Progress in Epilepsy* (Bath: Pitman, 1983), 210-213.

Sažetak i zaključak

Vizionarska iskustva Elen G. Vajt i njene karakteristike ponašanja ispitane su iz perspektive trenutnog kliničkog znanja. Iz ovog pregleda mogu se izvući sledeći zaključci:

1. Elen je bila zdrava normalna djevojčica, kako fizički tako i emocionalno, sve dok sa devet godina nije udarena kamenom u predjelu nosa i lica. Bila je bez svijesti tri sedmice, što je ukazivalo na tešku ozljedu mozga; nije mogla da se sjeti ničega o nesreći ili njenim posledicama. Vrsta i lokacija njene ozljede glave, kao i period nesvjestice i amnezije, učinili su vjerovatnim da će na kraju razviti epileptične napade.

2. Njeni snovi i vizije počeli su sa petnaest godina, nekih šest godina nakon njene nesreće, i nastavili su se tokom njenog života. Kada se Elenina iskustva u viziji uporede sa napadima epilepsije temporalnog reznja, ona su tipična za parcijalne kompleksne napade.

3. Nakon toga, njene osobine ponašanja su upoređene sa onima epileptičara temporalnog reznja i utvrđeno je da su slične. Bilo je riječi i o samopriznatoj kompulzivnoj želji Elen da piše koja je kulminirala u ukupnoj količini pisanja kojoj je malo ko ikada bio ravan. Elenina navika da slobodno pozajmljuje od drugih autora, a da im ne odaje dužnu zaslugu, možda je djelimično objašnjena ovom intenzivnom težnjom za pisanjem (hipergrafija) i njenim vlastitim ograničenim formalnim obrazovanjem koje je završilo s trećim razredom. Pozajmljivanje joj je omogućilo da uključi ono što nije mogla sama proizvesti. Međutim, reći da nije znala da književni izvori treba da budu priznati, čini se teško održivim, budući da su neki od kojih je posudila čak i u svojim ranijim spisima bili pedantni u navođenju svojih izvora uz svaki citat. To se jasno vidjelo u radovima Dž.N. Endruza, od kojeg je rano posuđivala.

4. Elen je imala još jednu epileptičnu osobinu koja je i danas vrlo vidljiva u njenim spisima, a bila je prisutna i u njenom govoru – naime sklonost da se drži riječi, fraze ili misli i ponavlja ih uzastopno – viskoznost. Ovo je najupečatljivije tamo gde se ponavljaju pojedinačne riječi, kao što je rečenica koja se pripisuje Hristu: „moja krv, oče, moja krv, moja krv“ ili kada je anđeo primoran da kaže „nikad, nikad, nikad“; ili gdje ona kaže „piši, piši, piši, piši.“ Ili „mračno! mračno! sve je mračno! Tako

mračno!“ Ili „Sve, sve, sve je Božje.“ Ova repetitivnost se na ovaj ili onaj način pojavljuje u gotovo svim Eleninim spisima, kao i u spisima drugih epileptičara temporalnog režnja. Kao što smo pokazali, uređivanje Eleninih kasnijih spisa uklonilo je mnoga od ovih ponavljanja, ali ne sva. Najupečatljivija je bila njena upotreba riječi „vidjela sam“, gdje je ponekad svaka rečenica počinjala ovim ponavljanim uvodom (u originalnim sveškama ranih „Svjedočanstava“ to je vrlo upadljivo).

5. Njeni spisi i govor imali su i druge karakteristike koje su uobičajene za ovaj oblik epilepsije, kao što su nedostatak humora, trezvenost, sumnjičavost u motive drugih, težina, hipermoralnost i hiperetičnost. Njeni spisi uključuju dugačke izvještaje o greškama i neuspjesima drugih, kao i pretjerana tumačenja postupaka i riječi drugih članova crkve, praćena osudom. Uz to je išao i osjećaj velike važnosti njenog rada i poruka i strašnih posledica ignorisanja njenih savjeta. Njeni hiperetički zahtjevi uključivali su zahtjeve da se djeca ne igraju subotom, nošenje određenih vrsta odjeće i zabrane tenisa, bejzbola, kriketa i bicikla. Takve karakteristike Eleninog razmišljanja i rasuđivanja, koje se vjerovatno mogu pripisati posledicama njene povrede glave, bile su neshvatljive i otuđujuće za mnoge članove njene crkve. Nedavni izraz ove zabrinutosti ponavlja ono što su mnogi ranije rekli:

„...koliko bi se cinizam i gubitak vjere koji vidimo u crkvi danas mogao izbjeći, da je kroz istoriju denominacije bilo malo više povjerenja u sposobnost člana da se nosi s istinom o prirodi nadahnuća i djela Elen Vajt?

Otkrivanje više istine ranije bi bez sumnje izazvalo određeni bol, ali to možda ne bi bilo bolje od ometanja da se ista protjera u atmosferi oštrog neslaganja? I da li bi mnogi danas razočarani umjesto toga imali snažnu vjeru u dar Elen Vajt i prijemčivost za njene savjete, da je bilo veće otvorenosti? Naravno, kršenje ruku oko prošlosti nije poenta. Niti baciti prezir na savjesne crkvene vođe koji su radili ono što su mislili da je najbolje. Pitanje je hoće li današnja crkva vidjeti pouku u svemu tome.“¹⁷²

¹⁷² *Collegiate Quarterly* (Boise, Idaho: Pacific Press Publishing Association, July-September 1984), 102.

Godine 1977, Pol B. Rikjuti napisao je sledeće:

„Ali kako su se 1800-te razvijale, neka čudna vrsta nestvarnosti ju je okruživala, podigla je i stavila van domašaja suvjernika. Ime ‘Elen Vajt’ postalo je misterija, jer ljudi nisu mogli da se identifikuju sa njom kao živom osobom. Elen Vajt je za njih postala institucija, i tako je brzo postala legenda. Ali, svjesna toga, nije mogla ni sama to zaustaviti. Tako su dobronamjerni ali zbunjeni ljudi navukli zamračujući veo preko prave Elen Vajt. I kada su ga s vremena na vrijeme povukli, ‘sestra Vajt’ je sjedila kao sveti kip, sa knjigom u ruci, sa vatrom Božje osude u njenim očima.

Danas se ta legenda može opisati u četiri riječi. I te četiri riječi su postale ‘drvarnica’ u rukama nebrojenih roditelja i učitelja u Adventističkoj crkvi.

Tako je fraza, ‘rekla je sestra Vajt’, zapalila vatru ogorčenosti u srcima hiljada adventista, posebno među mladima. Ova katastrofa je zapravo veoma efikasno oruđe, koje je izmislio sam Sotona, da uništi crkvu iznutra.

Rad i riječi Elen Vajt, njeni spisi i postupci korišćeni su kao bičevi i toljage nad glavama i starih i mladih.“¹⁷³

Bilo je periodičnih diskusija i kriza o značaju, položaju i autoritetu Elen Vajt u njenoj crkvi; i to se nastavilo do danas. U svim svojim spisima Elen je vjerovatno pokušavala da predstavi ono što je vjerovala da je istinito i uzvišeno, ali je i dalje pisala kao epileptičar temporalnog režnja s vrlo ograničenim obrazovanjem i kao dijete svog vremena.

Bilo je stvari koje je Elen napisala i koje to jasno odražavaju, kao što su njene tvrdnje da jedenje svinjetine izaziva gubu, da potresi nastaju sagorijevanjem podzemnog uglja i nafte, da nošenje perika uzrokuje ludilo, ili da se spajanje čovjeka i zvijeri može vidjeti kod određenih rasa ljudi.¹⁷⁴

Dok posmatramo život i rad Elen Vajt, problem nije toliko u onome što je rekla ili napisala, već u autoritetu koji je tvrdila i implicirala, kao i autoritetu koji su joj drugi dali. Elen je vjerovala da joj je Bog dao poseban

¹⁷³ Paul B. Ricchiuti, *Ellen* (Mountain View; California: Pacific Press Publishing Association, 1977), 112-113, 135-139.

¹⁷⁴ E. G. White, *Patriarchs and Prophets* (Mountain View, California: Pacific Press Publishing Association, 1890) 108-109; idem, *Spiritual Gifts* 3:79-83; idem, 4:124.

posao na zemlji koji nije dao nikome drugome; bila je specijalni glasnik. To je, bez sumnje, bila osnova njenog vjerovanja u svoj poseban autoritet. Ako je Elen bolovala od epilepsije temporalnog režnja, sa njenim napadima i izmijenjenim ponašanjem, to ne znači da je sve što je rekla ili napisala stoga nevaljano. To, međutim, ne implicira da ono što je rekla nije istina zato što je to ona rekla, već da bi moglo biti istina, na osnovu drugih dokaza osim samo njenih tvrdnji. To takođe implicira da bi nešto od onoga što je Elen napisala moglo biti pogrešno. Takav intelektualni integritet bi onda zahtijevao da o Eleninim spisima kritički prosuđuju raspoloživi dokazi.

Mnogo toga što su Elen ili njene sekretarice napisale ili posudile bilo je lijepo i duhovno uzdižuće, bez obzira ko je to napisao. Takođe je jasno da je nešto od onoga što je proizašlo iz Eleninog pera bilo upitno ili pogrešno, kao što bi moglo biti istinito za svakog autora. Dati Elen podrazumijevani autoritet koji su odbacili prvi vođe njene crkve je neopravdano i opasno za proučavanje i progresivno razumijevanje hrišćanske doktrine i znanja od strane adventista sedmog dana. Oni koji to urade ostaju zarobljeni unutar „sobe“ koju je ona „blindirala“.

Činilo se da je Biblijska konferencija iz 1919. obećavala realističniji i iskreniji stav prema Elen G. Vajt i njenom radu.¹⁷⁵ Da se dozvolilo da se ova otvorenost i proučavanje nastave, vjerovatno bi bila izbjegnuta velika kritika drugih hrišćanskih crkava da crkva adventista sedmog dana ima poseban dodatak Svetom pismu – naime spise Elen G. Vajt.

Ko je onda bila Elen Vajt? Svakako je bila izuzetna žena i pobožna hrišćanka. Postoji priča da je Dadli Kenrajt, jedan od njenih najstrožih kritičara, u vrijeme njene sahrane rekao da je ona „najpobožnija žena“.¹⁷⁶

Iako Elenin trans vjerovatno nije bila vrsta vizija za koje je vjerovala da jesu, ona je očito bila osoba s vizijom. Zamišljala je medicinske ustanove, škole i izdavačke kuće na raznim lokacijama širom svijeta; predložila dalekosežne promjene u denominacijskoj organizaciji; i ponekad je pokazivala sjajan uvid u misiju svoje crkve. Zalagala se za zdravstvenu

¹⁷⁵ M. Couperus, “The Bible Conference of 1919,” *Spectrum* 10 no. 1 (1979):23-57.

¹⁷⁶ Loughborough, *Rise and Progress of Seventh-day Adventism* 127.

zaštitu i napredno obrazovanje za svoj narod. Ipak, biće teško ispravno razumjeti Elen i ono što je napisala osim ako se ne prepozna prisustvo epilepsije temporalnog režnja od koje je očito patila cijeli svoj odrasli život, a koja je tako značajno uticala na njeno razmišljanje, pisanje i ponašanje. Tome treba svakako dodati i jasnu umiješanost mlade Elen u ekstremna harizmatska i ekstatička iskustva svojstvena tom vremenu, što je jedna vrsta „hrišćanskog“ spiritualizma i izlaganja demonskim uticajima. Ni ona niti njeni savremenici to nisu percipirali kao ozbiljan problem. Kombinacija dva pomenuta uticaja bila je presudna za „natprirodna“ iskustva gđe Vajt. Izgled proročke vjerodostojnosti njenom liku i djelu dala je njena fanatična hrišćanska profilacija, kao i neke osobite tačke istine i pozitivne tendencije adventizma. Razložno je pretpostaviti i da se mlada Elen kroz svoj navodni dar nastojala afirmisati u društvu, posebno zbog kompleksa niže vrijednosti uzrokovanog njenim invaliditetom.

Razloga zbog kojih bi neko mogao dovesti u pitanje tvrdnje Elen Vajt je bezbroj, ali jedna klasa razloga se izdvaja. Kada je Elen Vajt insistirala da je vidjela nešto u viziji, ili rekla „pokazano mi je“, ili (najznačajnije) navodno citirala anđela, svog vodiča ili samog Isusa, a same riječi se sada nalaze objavljene u ranijem članku ili knjizi drugog autora, racionalnim ljudskim bićima može biti oprosteno što nisu vjerovali u njenu istinitost.

U svakom slučaju, bolest gđe Vajt je olakšavajuća okolnost ili alternativno objašnjenje koje bi moglo da spasi, makar donekle, njen integritet.

S druge strane, zvaničnici White Estate su u više navrata ukazivali na svoje apriorno odbacivanje bilo kakvih naturalističkih uzroka za vizije gospođe Vajt – nakon što su otišli toliko daleko da su osnovali *Odbor za zdravlje Elen G. Vajt* među medicinskim osobljem na Univerzitetu Loma Linda koji bi proglasio nemogućnost da bilo koji oblik epilepsije temporalnog režnja može objasniti vizionarska iskustva Vajtove. Kao što je već navedeno, složili bismo se da iskustvima adventističke proročice nisu „kumovali“ samo naturalistički uzroci, ali i dodali da Bog očito nije taj koji je stavio svoj pečat odobravanja na njenu karijeru, iako je kroz njene spise provučeno dosta važnih istina.